ВЫДАННЕ АСВЕТНІКАЎ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

Настаўніцкая газета

Выходзіць з 20 снежня 1945 года

№ 108(5290)
Чацвер, 20 верасня 2001 года

Кошт у розніцу — 80 руб.

Гімназічны рух

Новы статус — новыя патрабаванні

З першага верасня 2001 года ў Мінску яшчэ тры сярэднія агульнаадукацыйныя школы сталі гімназіямі. Новы статус — заўсёды новыя патрабаванні.

Адна з гімназій была створана на базе 192-й сярэдняй школы, якая з 1989 года працавала з музычна-харавым, харэаграфічным, мастацкім і тэатральным ухіламі. За гэты час у ёй былі створаны ўзорны канцэртны хор, узорны тэатр "Лік", ансамбль народных інструментаў, сем танцавальных калектываў. Вучні школы — дыпламанты конкурсаў, у тым ліку і міжнародных, іх можна пачуць і ўбачыць на канцэртах у філармоніі, на гарадскіх святах, яны ладзяць дабрачынныя канцэрты.

Але новыя павевы часу падказалі, што вучні маюць патрэбу ў іншых, дадатковых, адукацыйных паслугах. "Акрамя эстэтычнай адукацыі неабходна матэматыка, інфарматыка, замежныя мовы", — падкрэсліла Надзея Аляксееўна Шпак, дырэктар гімназіі №192. У 1998 годзе школа № 192 стала школай года на гарадскім конкурсе. Яе ўзровень дасягнуў той меркі, якая дазволіла прэтэндаваць на статус гімназіі. Знайшлася падтрымка з боку кіраўніцтва адміністрацыі Маскоўскага раёна, і 20 чэрвеня 2001 года сярэдняя школа № 192 была пераўтворана ў гімназію. Яна атрымала ліцэнзію, якая адкрывае шырокія магчымасці. Але гімназія потым павінна прайсці яшчэ атэстацыю на якаснае выкладанне.

Што з'явілася новае? Самае галоўнае — створаны тры пятыя гімназічныя класы, у якіх замежная мова будзе выкладацца на павышаным узроўні, будзе працягнута практыка эстэтычнага навучання і выхавання. Уступныя экзамены праходзілі і на пачатку верасня, паколькі дзеці яшчэ ў жніўні вярталіся з адпачынку. Конкурс пры паступленні ў гімназічныя класы быў дастатковы: на 76 месцаў было пададзена 102 заявы.

Акрамя таго, у гімназіі адкрылі профільныя восьмыя класы: эканамічны, прававы, агульнаэстэтычны і дзесятыя: эканамічны, прававы. Пры гэтым быў створаны і базавы дзесяты клас з мэтай даць магчымасць усім вучням атрымаць агульную сярэднюю адукацыю. У гімназіі №192 абавязкова застанецца эстэтычная адукацыя. Ёсць неабходная матэрыяльная база, кваліфікаваныя настаўнікі. "Мастацтва павінна прайсці праз душу кожнага дзіцяці", — лічыць дырэктар Н.А.Шпак. "Самае галоўнае не навучанне і выхаванне — а развіццё асобы, якое сёння складаецца з навучання дзяцей самастойна здабываць веды", — працягвала яна. Так, дзяцей трэба навучыць працаваць з падручнікамі, кнігамі, камп'ютэрам. У гэтым дапамагаюць новыя тэхналогіі — модульнае, праектнае навучанне. Задача настаўніка, па-першае, самому псіхалагічна перабудавацца, зразумець, што не толькі ён з'яўляецца носьбітам ведаў, сучасны настаўнік павінен даць вучню інструментарый (дзе можна і неабходна збадываць веды).

У працэсе выхавання істотную ролю адыгрывае эстэтычная адукацыя. У гімназіі працуе цэнтр цікавых спраў, вядзецца прафесійная падрыхтоўка куратараў, ці класных кіраўнікоў. Усе працуюць разам — і вучні, і настаўнікі. Акрамя таго, навучанне ўзаемінам праходзіць па ланцужку: старшакласнікі — сярэдняе звяно — пачатковая школа. Дзеці самастойна наладжваюць святы, існуе валанцёрскі рух.

Але ёсць і цяжкасці. У прыватнасці, па наладжванні кантактаў з бацькамі вучняў, якія не надта хочуць прымаць актыўны ўдзел у выхаванні сваіх дзяцей. Асноўная прычына — празмерная занятасць на працы. А школа ці гімназія павінна рыхтаваць дзіця да жыцця ў сям'і. У новым навучальным годзе праблема зближэння з сям'ёй будзе прыярытэтнай у гімназіі.

У педагагічным калектыве гімназіі № 192 109 настаўнікаў, з якіх 72 — выкладчыкі першай і вышэйшай катэгорыі, да таго ж у гімназіі працуюць выкладчыкі педагагічнага універсітэта, кансерваторыі, універсітэта культуры. Першая і асноўная задача настаўнікаў — даць сваім навучэнцам якасныя веды, яны павінны сфарміраваць пункт гледжання як бацькоў, так і вучняў на тое, што ў чалавека заўсёды павінна быць патрэба ў вучобе. Не важна дзе: у школе, каледжы, вучылішчы або ВНУ.

Вольга ДУБОЎСКАЯ.

НА ЗДЫМКАХ: урок інфарматыкі ў 8-м эканамічным класе вядзе В.В.Бязмен; на ўроку матэматыкі ў гімназічным 5"В" класе з В.Б.Муравіцкай; заняткі ў класе фартэпіяна з Андрэем Сярчэнем вядзе Н.М.Валкаватава.

Фота Ю.БОНДАРАВА.

Міжнароднае супрацоўніцтва

Дамы і надзеі — дзецям

Восем сучасных двухпавярховых катэджаў, цалкам мэбляваных, аснашчаных бытавой тэхнікай і іншым неабходным начыннем, літаральна праз месяц сустрэнуць сваіх гаспадароў. Прызначаны гэтыя новыя будынкі для васьмі сямейных дзіцячых дамоў.

Такім чынам, амаль завершана будаўнічая частка сумеснага праекта Беларускага дзіцячага фонду і міжнароднай дабрачыннай арганізацыі "Надзею і дамы - дзецям" (Вялікабрытанія). Рэалізацыя гэтай задумы абышлася ў 200 тысяч долараў ЗША. Але ж гэта - справа не аднаго дня. Работа ў гэтым напрамку вядзецца ўжо даволі даўно.

Першыя сямейныя дзіцячыя дамы з'явіліся на Беларусі ў канцы васьмідзесятых, калі яна яшчэ была ў складзе СССР. Сям'я, што брала на выхаванне пяць ці больш дзяцей-сірот, атрымлівала такі статус пасля разгляду пытання органамі мясцовай улады. Яна павінна клапаціцца аб дзіцяці да ягонага паўналецця, дзяржава - забяспечыць сямейны дзіцячы дом усім неабходным, падтрымліваць яго ў належным стане. Маці атрымоўвала заработную плату і грашовую дапамогу на кожнае дзіця. Яна з'яўлялася педагогам-выхавальнікам, і ёй залічваўся працоўны стаж. Але неўзабаве Саюз разваліўся, узнікла шмат цяжкасцяў - эканамічных, фінансавых і г.д., і развіццё такой формы дзіцячых дамоў спынілася.

Беларускі дзіцячы фонд, які ўтварыўся пасля распаду СССР з беларускага аддзялення Дзіцячага фонду імя Леніна, на працягу 11 год у межах праграмы "Цёплы дом" аказваў дапамогу раней створаным дзіцячым дамам. Пабудаваць жа новыя — не хапала сродкаў. Але ўжо ў пачатку 90-х гадоў фонд пачынае наладжваць сувязі з міжнароднай дабрачыннай арганізацыяй "Надзея і дамы - дзецям", якая фінансуе будаўніцтва дамоў для дзяцей-сірот. Яе ўзначальвае палкоўнік у адстаўцы, кавалер ордэна Брытанскай імперыі Марк Кук. Дарэчы, ён пайшоў з арміі, калі ўбачыў, як у выніку вайны ў Босніі пакутуюць дзеці.

Упершыню прадстаўнік гэтай арганізацыі наведаў Беларусь у 1996 годзе. На працягу некалькіх год вывучаліся магчымасці нашай краіны як партнёра. Вядома, размова ішла аб немалых грошах. Рызыкаваць не хацелася. Ды і чуткі хадзілі пра Беларусь розныя. Вынікам шматгадовых назіранняў з'явілася падпісанне ў мінулым годзе пагаднення аб будаўніцтве трох дамоў. У межах так званага пілотнага праекта, кошт якога склаў 60 тысяч долараў, набыта жыллё для сямейных дзіцячых дамоў Янкоўскіх і Міхалёвых у Дзяржынску, Кундзікавых у Клічаве. Леташні вопыт брытанскія партнёры палічылі паспяховым, таму сёлета супрацоўніцтва пашырана.

"Сямей, што жадаюць стварыць дзіцячы дом, сёння больш, чым колькасць дамоў, якія мы можам ім прапанаваць, — расказвае віцэ-прэзідэнт Беларускага дзіцячага фонду Аляксандр Васільвіч Трухан. — Атрымаць жа статус сямейнага дзіцячага дома не так проста: мясцовы выканаўчы камітэт павінен гарантаваць, што сям'я гэтага вартая. Яе вывучаюць псіхолагі, інспектары і іншыя спецыялісты. Дарэчы, сем'і, што ў кастрычніку атрымаюць новае жыллё, ужо вызначаны..."

У сям'і Сянцовых з Бабруйска — чатырнаццаць дзяцей, з якіх восем усыноўленых, тры — прыёмныя. Іх дзіцячы дом створаны дванаццаць год назад. Маці Тамара Аркадзьеўна — закройшчыца, бацька Уладзіслаў Анатольевіч — механік-вадзіцель. Сям'я гэтая вельмі творчая: усе дзеці добра малююць, вышываюць, займаюцца батыкам. Але ў іх старым доме не было належных умоў для творчасці. У іхнім новым катэджы, дзе цяпер завяршаецца рамонт — вялікая майстэрня, у якой ёсць усё патрэбнае для гэтага начынне.

Дзесяць дзяцей выхоўваюць Валянціна Аляксееўна і Валерый Іванавіч Кароткія. Сям'я жыве ў Кіраўскім раёне. Дзеці тут старанныя, працавітыя. Але жыллёвыя ўмовы сям'і даволі праблемныя: у доме сыра, цесна. Нічога, новы ўтульны, прасторны дом ужо чакае іх.

Хутка адсвяткуе ўваходзіны і сям'я Шклярыкаў. Гэтым летам яны, адгукнуўшыся на акцыю дзіцячага фонду "Падарым сонца дзятве", узялі да сябе на аздараўленне двух пяцігадовых дзетак з прытулка. Такога ж узросту іх сын Мікіта. Час адпачынку хутка прабег, але расставацца не хацелася. Жылі як адзіная сям'я. І навошта гэтае "як", падумалі бацькі. Яўген і Вераніка засталіся тут. Дарэчы, бацькі зусім маладыя - ім няма яшчэ трыццаці год.

"Калі мы прыязджаем у сямейныя дзіцячыя дамы, дык бачым, што цяжка заўважыць розніцу паміж дзецьмі ўласнымі і прыёмнымі, — расказвае Аляксандр Васільевіч Трухан. — Яны ўсе выраўноваюцца ў развіцці. А калі іх бралі са школы-інтэрната, дык самы мяккі дыягназ іх быў — затрыманне псіхічнага развіцця. Цяпер яны добра вучацца ў школе, у іх цудоўныя паводзіны: за невялікі прамежак часу змены ў лепшы бок вельмі прыкметныя". Дзецям будуць дапамагаць і сачыць за іх далейшым лёсам дзіцячы фонд і дабрачынная арганізацыя "Надзею і дамы - дзецям". Таму гэта не разавая акцыя, а сапраўдны клопат пра чалавечае жыццё.

Некаторыя, праўда, бачаць тут нейкую карыслівасць, думаюць, што сем'і бяруць гэтых дзяцей дзеля грошай ці паляпшэння жыллёвых умоў. Але тым, хто падазрона ставіцца да гэтага пытання, віцэ-прэзідэнт Беларускага дзіцячага фонду Аляксандр Васільевіч адказвае так: "Вазьміце, калі ласка, самі пяць ці больш дзяцей-сірот і ладзьце якія сабе хочаце карыслівыя планы".

Акрамя таго, трэба памятаць, што сям'ю, перад тым, як даверыць ёй дзяцей, даволі грунтоўна правяраюць, вывучаюць. Ды й жыллё становіцца ўласнасцю сям'і не адразу. На працягу пятнаццаці год дом застаецца належыць Беларускаму дзіцячаму фонду. Калі бацькі добрасумленна ставяцца да сваёй справы, калі з боку фонду, органаў апекі, усіх іншых структур, якія кантралююць становішча дзяцей, няма ніякіх прэтэнзій да дарослых на працягу 15 год, дом аддаюць сям'і. Калі ж ёсць парушэнні, выканаўчы камітэт можа пазбавіць яе статуса сямейнага дзіцячага дома, і дарослыя тады павінны пакінуць дом. Да дзяцей сюды прыйдуць іншыя людзі. Такім чынам, патрэбныя меры засцярогі прыняты.

"Гэта адзін з праектаў, рэалізацыя якога прыносіць вялікае задавальненне, — сцвярджае Аляксандр Васільевіч. — Таму што ён канкрэтны. Тут адразу бачна, куды ўкладзены сродкі. Дом будзе вельмі доўга служыць людзям".

І няхай ён будзе для дзяцей не толькі "жылплошчай", своеасаблівым сховішчам, у якім чалавек са сваімі слабасцямі і недахопамі будзе закрывацца ад сусвету, а месцам, дзе можна гадзіну ці дзве блытана тлумачыць маці ўласную канцэпцыю светаўспрымання ці скардзіцца на тое, што "жыццё не ўдалося", месцам, дзе можна бессэнсоўна-прымірана ўтаропіцца ў вакно на даўно знаёмы вулічны пейзаж і разважаць над спрадвечным пытаннем "ці ёсць жыццё на Марсе?", напрыклад. Дома можна і радавацца, і сумаваць, і бурклівa скардзіцца на тое, што надакучыла гэтая будзённасць, шэрасць, аднастайнасць. Але на ўласным вопыце ведаю, як уся істота напаўняецца бясконцай тугою, калі думаеш пра тое, што вымушаны будзеш доўгі час правесці на чужыне, далёка ад бацькоўскага дома.

Дык вось, калі б такім домам стаў для ўчарашніх дзяцей-сірот сямейны дзіцячы дом, пра большае і марыць не трэба. Як будзе ж на самай справе — пакажа час. А пакуль што - рыхтуемся да ўваходзін. Добрай справе - дабрасладвенне!

Вольга ЗАЙКІНА.

"Настаўніцкая газета" — для чытачоў у IV квартале

Паважаныя чытачы!

Афармляючы падпіску на "Настаўніцкую газету" на IV квартал гэтага года, вы дакладна будзеце ведаць, што на яе старонках можна прачытаць матэрыялы пра:

— II з'езд настаўнікаў, які пройдзе 2-3 лістапада 2001 г.;
— падзеі, якія адбудуцца ва ўстановах, арганізацыях адукацыі;
— праведзенне рэформы школы;
— лепшых педагогаў;
— сучасныя методыкі навучання;
— сацыяльныя праблемы педагогаў, навучэнцаў, студэнтаў;
— праблемы выхавання;
— філасофскія, псіхалагічныя аспекты педагагічнай дзейнасці;
— падзеі, з'явы культурнага жыцця, спорту.
— адукацыю за мяжой.

Таксама будуць друкавацца:

— тэсты адзіных экзаменаў у Беларусі і Расіі (спецыяльны выпуск);
— тэматычныя старонкі: "Айчына", "Сям'я", "Кнігарня";
— інтэрв'ю з прадстаўнікамі сістэмы адукацыі, заслужанымі работнікамі, цікавымі людзьмі;
— юрыдычныя кансультацыі;
— пісьмы чытачоў.

На Трацциякова заўсёды аншлаг

Паміж сабой у кулуарах настаўнікі называюць яго анёлам-натхняльнікам беларускіх педагогаў. На Беларусі ў нас доктар педагагічных навук, прафесар кафедры кіравання развіццём школы Маскоўскага педагагічнага дзяржаўнага універсітэта Пётр Іванавіч Траццякоў заўсёды жаданы і дарагі госць. Акадэмія паслядыпломнай адукацыі арганізуе яго аўтарскія курсы для работнікаў сістэмы адукацыі па праблеме якасці кіравання адукацыі. На аўтарскія курсы Траццякова заўсёды аншлаг. На рахунку вучонага шмат навуковых прац-даследаванняў, у якіх аўтар разглядае так называемыя "белыя плямы" ў галіне кіравання адукацыі. У Траццякова свая канцэптуальная тэорыя кіравання школьнай адукацыяй. У нашай краіне пад яго кіраўніцтвам пачалася і вядзецца эксперыментальная работа па апрабацыі тэхналогій модульнага навучання ў пятнаццаці навучальных установах.

Мэта аўтарскіх курсаў Траццякова — навукова-метадычнае забеспячэнне гэтых даследаванняў і паўсядзённай практычнай работы.

Што ж уяўляе сабой тэорыя Траццякова? Чаму яна так неабходна сёння і каму адрасавана? Як найбольш эфектыўна яе можна рэалізаваць на практыцы? І ўвогуле, каб лепш адчуць Траццякова як асобу, чалавека і вучонага, трэба пагутарыць з ім.

— Пётр Іванавіч, раскажыце, калі ласка, як Вы прыйшлі ў педагогіку і што гэта за сістэма Траццякова, якой так зацікавіліся ў Беларусі?

—Па-першае, карыстаючыся выпадкам, хачу праз газету падзякаваць маіх калег-беларусаў, і ў прыватнасці супрацоўнікаў Акадэміі паслядыпломнай адукацыі за цёплыя адносіны, іх шчырасць і добразычлівасць. На беларускай зямлі я заўсёды адчуваю сябе, як дома, камфортна. Еду да вас, бо адчуваю зваротную сувязь, аддачу, удзячнасць і разуменне аўдыторыі.

Што ж датычыцца асабіста маёй персоны, дык я карэнны і патомны масквіч. Масква — мой родны і любімы горад. У адной з маскоўскіх школ пэўны час спачатку працаваў настаўнікам. Па базавай спецыяльнасці я настаўнік біялогіі і хіміі. Пасля чатыры гады быў на пасадзе першага намесніка старшыні маскоўскага камітэта адукацыі. Пасля абароны доктарскай дысертацыі ў 1991 годзе працую на кафедры кіравання развіццём школы ў Маскоўскім дзяржаўным педагагічным універсітэце. Заслужаны настаўнік Расіі. Доктар навук. Прафесар. Акадэмік. З'яўляюся сакратаром Міжнароднай акадэміі педагагічнай адукацыі. Мой напрамак як акадэміка-сакратара — перападрыхтоўка кадраў, павышэнне кваліфікацыі. Выкананне гэтай задачы я бачу перш усяго пры ўмове развіцця і рэалізацыі ідэі адзінай адукацыйнай прасторы ў дзяржавах постсацыялістычнага лагера, тыя традыцыі, той вопыт, тыя знаходкі, якія мы мелі раней, патрэбна аднавіць і ў новым кантэксце, з пазіцый новых ідэй, якія напрацаваны і актуальны сёння ў Еўропе, наблізіць да гэтай адзінай еўрапейскай прасторы і ўпісацца ў яго кантэкст.

Вось наша задача. А значыць, мы павінны працаваць эфектыўна. Цэнтральная ж ідэя ўсёй гэтай работы, безумоўна — кіраванне якасцю адукацыі. А для гэтага патрэбна распрацаваць і стварыць сістэму. Мною і маімі вучнямі такая сістэма распрацавана. Яна называецца "Тэхналогія кіравання па выніках". Ідэя гэта прыйшла з паўночных краін ад фінскіх аўтараў.

— У чым сутнасць гэтай тэхналогіі?

— У тым, калі ўсе навучальныя планы і праграмы будуюцца не зверху, як гэта практыкавалася ў нас дзесяцігоддзямі, а знізу, калі мэта ставіцца на падставе — што выключна важна — рэсурсаў і вынікаў, якія ёсць у наяўнасці, а не зверху спушчаных дэкларацый. Выйшлі ў свет нашы кнігі аб цэласнай сістэме кіравання і кіравання па выніках, дзе дакладна па кожнай функцыі (планаванне, аналіз, кантроль, рэгуляванне, карэкціраванне) акрэслены поўны цыкл іх выканання. Развіццё сучаснай школы залежыць ад унутрышкольнай культуры, персанальнай адказнасці за засваенне агульначалавечых і нацыянальных каштоўнасцей, што і садзейнічае росту прафесіяналізму педагога. Менавіта да яго сёння прад'яўляюцца новыя патрабаванні. Тып выкладчыка-інфарматара, транслятара вядомай інфармацыі — адыдзе ў мінулае. Гарантаваныя, стабільныя і моцныя веды на аснове новых тэхналогій і інфармацыйных сістэм можа забяспечыць толькі прафесіянал высокага ўзроўню. Гэта выклік часу.

Ухіл усёй сістэмы ўнутрышкольнага кіравання на канчатковы вынік — не толькі асаблівая матывацыйна-мэтавая арыентацыя кіраўнікоў школы, гэта і новы падыход да інфармацыйнага забеспячэння, педагагічнага аналізу, планавання, арганізацыі кантролю і рэгулявання ўсёй дзейнасці.

Усё гэта ўключана ў праграму маіх аўтарскіх курсаў. Асноўны блок пытанняў — якасць адукацыі (сутнасць, падыходы і рэалізацыя), тэхналогіі кіравання якасцю адукацыі, кіраванне па выніках, планаванне і праектаванне структур кіравання. На лекцыях і практычных занятках прапаную слухачам методыку распрацоўкі комплексна-мэтавай праграмы "Кіраванне якасцю адукацыі ў раёне (школе)", а таксама маніторынг якасці адукацыі. Гэта — вучоба педагагічных кадраў. Нагадаю, што ў вашай краіне ў маі будучага года (14-16 мая 2002 года) у рамках расійска-беларускага праекта адбудзецца міжнародная навукова-практычная канферэнцыя па тэме "Кіраванне якасцю адукацыі". Зацверджаны арганізацыйны камітэт. У рамках падрыхтоўкі да яе арганізаваны пошукавы эксперымент у пятнаццаці навучальных установах краіны, у асноўным гімназіі і агульнаадукацыйныя школы.

— Пётр Іванавіч, Ваша тэхналогія, яе ідэі — гэта ж фактычна рэвалюцыя ў адукацыі. Яна патрабуе цалкам перавярнуць свядомасць кіраўніка.

—Згодны з вамі. Спадзяюся, што прыхільнікі яе — прадстаўнікі творчай часткі педагагічнай грамадскасці, якія глыбока усведамляюць, што менавіта яны забяспечваюць патэнцыял нашага будучага і вітаюць новае ў адукацыі, новыя тэхналогіі. У Расіі, Маскве сёння сапраўдны бум! Бадай, няма такой навучальнай установы, дзе б ні ўкаранялі інавацыі, ні эксперыментавалі.

Цяпер якраз наступіў той час, калі ўсё патрэбна прывесці ў сістэму. Безумоўна, ёсць рэгіёны, дзе пануе вяласць і інфантыльнасць.

Увогуле, на мой погляд, пакуль адукацыя і кіраванне адстаюць ад новых рэалій жыцця, адбываецца дэвальвацыя яе грамадскай важкасці. Магчымасць выніковых адукацыйных сістэм, якія давалі веды адзін раз і на ўсё жыццё, практычна вычарпаны. Жыццё дыктуе нам неабходнасць замяніць формулу "адукацыя на ўсё жыццё" формулай "адукацыя праз усё жыццё". А для гэтага неабходна стварыць адаптыўнае адукацыйнае асяроддзе на ўсіх узроўнях і адпаведную сістэму кіравання, развіваць педагагічны менеджмент (супольнасць прынцыпаў, метадаў, сродкаў і форм кіравання, г.зн. мастацтва кіравання). Кіраванне — гэта мастацтва ставіць мэту і ісці да яе.

— А вось што тычыцца функцый кіравання. Я маю на ўвазе фармалізм у ім, калі, як сведчыць практыка, арганізатарская функцыя кіравання на справе часта падмянялася і падмяняецца кантрольнай. Тыя ж бясконцыя праверкі, на якія пастаянна скардзяцца кіраўнікі навучальных устаноў, займалі большую частку працоўнага часу кіраўнікоў. А ўспрымалася гэта ўсё як паказчык актыўнай дзейнасці.

—Вядомы факт, што за апошнія дзесяцігоддзі на ўсіх узроўнях кіравання адукацыяй нарасталі негатыўныя тэндэнцыі. Працуючы з маскоўскімі кадрамі я назіраў гэта. Бюракратызм, фармалізм, працэнтаманія, ацэнка школы і настаўніка па колькасці праведзеных мерапрыемстваў — усё гэта мела месца. Я б сказаў, панавала гіпертрафія кантролю: калі колькасць праверак павялічвалася, а каэфіцыент іх карыснага дзеяння зніжаўся. Інспектаванне школ насіла фармальна-бюракратычны характар. Узровень прафесійнай кваліфікацыі інспектараў і метадыстаў зніжаўся. Большую частку часу яны трацілі не на вывучэнне якасці навучання і выхаваўчага працэсу ў школах, а на напісанне даведак і рознага роду справаздач. Патрабавала ўдасканалення і сістэма атэстацыі настаўніцкіх і кіруючых кадраў. Дык вось праведзенае намі сацыялагічнае апытанне з мэтай выявіць адносіны настаўнікаў да існуючай практыкі кіравання школай паказала, што больш як 50 працэнтаў настаўнікаў і кіраўнікоў школ на справы, якія не маюць дачынення да навучання і выхавання вучняў, трацяць палову і болей сіл і рабочага часу.

— А як суадносіцца тэорыя Вашай тэхналогіі з практыкай?

—Наша работа арыентавана на практыку і даведзена да ўзроўню тэхналогій. Сёння, каб кіраваць рэзультатыўна, неабходна засвойваць новыя тэхналогіі.

Мы распрацавалі тэхналогію модульнага навучання на аснове калектыўных спосабаў навучання і ўзроўневага навучання. Гэта зусім новы падыход. Мабыць, толькі на першы погляд ён здаецца тэхнакратычным. У аснове модульнага навучання пакладзены прынцып прыродаадпаведнасці і будуецца ён па некалькіх параметрах. Тут зусім іншы модуль структурызацыі навучальнага года, раскладу, а таксама ўрокаў.

Калі ў старой сістэме два паўгоддзі і чатыры чвэрці, дык у нашай — два трыместры па тры перыяды. Восеньскі перыяд — пяць навучальных тыдняў і паміж імі канікулы. Зімовы перыяд — шэсць навучальных тыдняў і паміж імі канікулы. Такая структурызацыя выклікана (гэта даследавана вучонымі) станам трывожнасці чалавека ў розныя сезонныя перыяды і тыпам тэмпераменту чалавека ў розныя сезонныя перыяды.

У восеньскі перыяд гэтая трывожнасць наступае ў канцы пятага тыдня. Значыць, трэба рабіць канікулы, каб не вывесці яе за межы тармажэння. У зімовы перыяд, у сувязі з тым, што мяняецца светавы дзень (ціск, інш. кліматафактары), гэтая трывожнасць нарастае ў канцы шостага тыдня. Значыць, у канцы шостага тыдня патрэбны канікулы. І вось такое натуральнае чаргаванне і ёсць структурна арганізаваны модуль па прынцыпах прыродаадпаведнасці.

— І ўжо ёсць пэўныя вынікі?

Эфект, які мы атрымліваем — а наш эксперымент ідзе па Расіі ад поўначы да поўдня, безумоўна відавочны. У параўнанні з традыцыйнай сістэмай навучання ў нас паказчыкі больш высокія. Па-першае, у сярэднім зніжаецца захворваемасць вучняў на 42 працэнты. (На поўдні ёсць нават лічба 50, самы мінімальны вынік — 38). А значыць, па-першае, гэтая тэхналогія псіхазберагаючая. Другое — мы мяняем расклад заняткаў. У нас урокі спараныя: два па сорак хвілін. Іх размяжоўваюць урокі развіццёвага цыкла: музыка, працоўнае навучанне, фізічная культура. Матэрыял падаецца буйнаблочна. Адзін тыдзень — расклад заняткаў з дамінантай прадметаў прыродазнаўча-матэматычнага цыкла. Другі тыдзень — з дамінантай прадметаў гуманітарнага цыкла. Вось такія два плаваючыя тыдні. Гэта зніжае аб'ём дамашніх заданняў вучняў удвая, а таксама нагрузку настаўнікаў (падрыхтоўку да ўрокаў) — удвая. Бо адзін тыдзень настаўнік працуе ў адных класах, а наступны — у другіх. Урокі пабудаваны на рэфлексійнай аснове, на якіх больш дзейнасці вучня: гульневай, праектнай і г.д. У мультыпрофільных школах, якія мы ствараем на падставе модульнай тэхналогіі, якасць ведаў вучняў узрастае ў пяць-шэсць разоў, павялічваецца колькасць паспяваючых на "4" і "5". Бо класна-ўрочная сістэма ў такіх школах мяняецца на прадметна-групавую, што выключна важна.

— Раскажыце, калі ласка, падрабязней пра мультыпрофільныя школы.

— За такімі школамі будучае. Тэхналагічна яны існуюць толькі чацвёрты год. Хаця сама ідэя мультыпрофільнасці нарадзілася пятнаццаць гадоў назад. Гэта школа, у якой вучні працуюць па індывідуальных навучальных планах і праграмах, дзе створаны ўсе ўмовы для развіцця дзіцяці, адсочваецца дынаміка яго развіцця. Такія школы ўжо ствараюцца і ў вашай краіне.

P.S. ***Нагадаем нашым чытачам адрасы навучальных устаноў, дзе вядзецца эксперыментальная работа па апрабацыі модульнага навучання пад кіраўніцтвам прафесара П.І.Траццякова. Гэта — педагагічная гімназія № 3 Мінска, гімназія-каледж мастацтваў Мінска, гімназія № 13 Мінска, сярэдняя школа № 25 (Заводскі раён Мінска), сярэдняя школа № 125 (Фрунзенскі раён Мінска), Фанпальская сярэдняя школа № 2 Дзяржынскага раёна, гімназія № 5 Добруша, гімназія № 5 Мар'інай Горкі Пухавіцкага раёна, сярэдняя агульнаадукацыйная школа мастацтваў Маладзечна, гімназія №5 Брэста, сярэдняя школа № 5 Пружан, сярэднія школы № 12 і 20 Брэста, Браслаўская гімназія Віцебскай вобласці.***

Святлана БЕНЬ.

НА ЗДЫМКУ: прафесар Пётр Траццякоў.

Фота Ю.БОНДАРАВА.

Нашы кансультацыі

Аб парадку выплаты стыпендый

У сувязі з паступленнем пытанняў ад грамадзян публікуем тлумачэнні Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь аб парадку выплаты ступендый ў павялічаным на 50 працэнтаў памеры навучэнцам і студэнтам, пацярпелым ад катастрофы на Чарнобыльскай АЭС.

Студэнтам вышэйшых, навучэнцам сярэдніх спецыяльных і прафесійна-тэхнічных навучальных устаноў з ліку грамадзян, якія карыстаюцца льготамі па артыкулах 18, 19, 20, 23, 24, 25 Закона Рэспублікі Беларусь "Аб сацыяльнай абароне грамадзян, пацярпелых ад катастрофы на Чарнобыльскай АЭС", стыпендыі налічваюцца ў павялічаным на 50 працэнтаў памеры ў параўнанні з памерамі дзяржаўных стыпендый, вызначаных для адпаведных катэгорый навучэнцаў.

Павышэнне стыпендый праводзіцца ва ўсіх дзяржаўных навучальных установах незалежна ад іх месцазнаходжання. Права на ўказаную льготу маюць студэнты і навучэнцы, якія атрымліваюць ступендыю.

Павышаная на 50 працэнтаў стыпендыя выплачваецца толькі тым студэнтам і навучэнцам, якія да паступлення на вучобу пастаянна пражывалі на забруджанай тэрыторыі. На грамадзян, якія эвакуіраваны і адселены, а таксама самастойна пакінулі забруджаныя раёна пасля аварыі і пражываюць на чыстых тэрыторыях, указаная льгота не распаўсюджваецца.

Падставай для выплаты стыпендый у павялічаным на 50 працэнтаў памеры з'яўляюцца:

пасведчанне ўдзельніка ліквідацыі вынікаў катастрофы на ЧАЭС (арт. 18, 19, 20);

даведка з месца пастаяннага жыхарства, якая ў абавязковым парадку прадстаўляецца штогод да 1 верасня па месцы вучобы (арт. 23, 24, 25)* * *.

Акрамя таго, усе студэнты і навучэнцы, якія на час вучобы прапісаны і пражываюць на забруджанай тэрыторыі, у тым ліку студэнты і навучэнцы, што маюць права на стыпендыю ў павялічаным на 50 працэнтаў памеры, карыстаюцца льготамі па аплаце працы і атрымліваюць штомесячную дапамогу ў адпаведнасці з артыкулам 30, 33 названага Закона.

Студэнтам і навучэнцам, якія навучаюцца за межамі Рэспублікі Беларусь і маюць права на павышэнне стыпендыі на 50 працэнтаў, такая выплата праводзіцца зыходзячы з памеру ўстаноўленай стыпендыі студэнтам і навучэнцам аналагічнай навучальнай установы рэспублікі па месцы работы іх маці або бацькі ці асобы, якая замяняе бацькоў, на падставе даведкі навучальнай установы аб стыпендыі, што атрымліваюць гэтыя студэнты і навучэнцы. Указаная даведка абнаўляецца кожны семестр.

* Пасведчанне "Пацярпелы ад катастрофы на Чарнобыльскай АЭС" не з'яўляецца падставай для выплаты стыпендыі ў павялічаным памеры.

Аляксандр ЦЯРЛЯЕЎ,
намеснік начальніка галоўнага ўпраўлення сацыяльнай і выхаваўчай работы Міністэрства адукацыі.

У залежнасці ад асабістага ўкладу

У рэдакцыю "Настаўніцкай газеты" звярнуўся дырэктар Гарадзішчанскай школы Шклоўскага раёна В.С.Селіфонтаў з просьбай растлумачыць некаторыя палажэнні аб працы па сумяшчальніцтве.

Тлумачэнні дае выконваючая абавязкі начальніка аддзела працы і заработнай платы Галоўнага ўпраўлення сацыяльна-эканамічнага развіцця Міністэрства адукацыі С.А.Дармешкіна:

— У адпаведнасці з артыкулам 255 Працоўнага кодэкса Рэспублікі Беларусь кіраўнікам арганізацый (у тым ліку дырэктарам агульнаадукацыйных школ) забараняецца выкананне аплачваемай работы на ўмовах штатнага сумяшчальніцтва акрамя выкладчыцкай, навуковай або іншай творчай дзейнасці. Гэта значыць, дырэктар школы не можа працаваць выхавальнікам па сумяшчальніцтве.

Згодна з дзеючым заканадаўствам дырэктар школы можа весці выкладчыцкую работу альбо заняткі з гурткамі ў дадзенай школе ў аб'ёме не больш чым 9 гадзін у тыдзень на ўмовах тарыфікацыі.

Гэты работнік мае права весці выкладчыцкую работу або заняткі з гурткамі ў другой установе адукацыі на ўмовах сумяшчальніцтва ў аб'ёме не больш за палавіну месячнай нормы рабочага часу на адпаведнай пасадзе.

Акрамя таго, ён можа выконваць выкладчыцкую работу ў аб'ёме да 240 гадзін у год, якая не лічыцца сумяшчальніцтвам і аплачваецца пагадзінна.

У адпаведнасці з дзеючым заканадаўствам кіраўнікі арганізацый маюць права ўстанаўліваць надбаўкі спецыялістам і служачым за высокія прафесійныя, творчыя, вытворчыя дасягненні ў працы, складанасць і напружанасць працы, а таксама за выкананне асабліва важных (тэрміновых) работ у памеры да 50 працэнтаў акладу (стаўкі) за кошт сродкаў, што накіроўваюцца з бюджэту на гэтыя мэты ў памеры 10 працэнтаў планавага фонду заработнай платы работнікаў арганізацыі.

Канкрэтныя памеры надбавак вызначаюцца ў залежнасці ад асабістага ўкладу работніка.

Указаныя надбаўкі не ўстанаўліваюцца рабочым (прыбіральшчыкам службовых памяшканняў, дворнікам, рабочым, занятым абслугоўваннем будынкаў, і г.д.).

Давайце абмяркуем

Усё цячэ, але не заўсёды змяняецца

Яшчэ старажытнагрэчаскія мысліцелі і філосафы сцвярджалі, што ўсё цячэ, усё змяняецца А ці заўсёды гэта так? Ці бываюць выключэнні? Кажуць жа, што няма правілаў без выключэнняў. Вось і ў рэальным жыцці бываюць такія "цячэнні", якія не прыводзяць ні да якіх змен.

Давайце, напрыклад, разгледзім некаторыя аспекты школьнага жыцця-быцця.

Уявіце, што разважаюць бацькі адной школьніцы: "Чатыры гады ўзважваем школьны ранец дачкі, а вынік адзін і той жа — вагі зашкальваюць". Прычын такога пастаянства шмат. З году ў год падручнікі і вучэбныя дапаможнікі не "худзеюць", а хутчэй наадварот — таўсцеюць. Вось доказ таму. У "НГ" 7 чэрвеня б.г. надрукаваны дадатак да "НГ", у якім даецца кароткая характарыстыка нацыянальных падручнікаў, вучэбных і вучэбна-метадычных дапаможнікаў па геаграфіі. Тут чорным па белым напісана, што вучэбны дапаможнік "Сусвет" В.У.Грузінскага і інш. для 5-га (усяго толькі 5-га!) класа мае аж 320 старонак! Ды плюс контурныя карты на 24 старонкі. Уражвае не толькі колькасць старонак і вага дапаможніка, але і аб'ёмы дамашніх заданняў для вучняў. Калі аўтары гэтага дапаможніка лічаць свой прадмет самым галоўным, то трэба думаць, аўтары іншых дапаможнікаў таксама абагаўляюць свае дысцыпліны. Ім жа таксама хочацца замахнуцца на сотні і сотні старонак. Ну, ніяк пасля ўсяго сказанага не пазайздросціш пяцікласнікам. Цікава было б даведацца: а ці ёсць дзеці-пяцікласнікі ў тых, хто даваў пуцёўку ў жыццё гэтаму дапаможніку. Аўтарам такіх кніжак хацелася б нагадаць народную мудрасць: гаварыць і пісаць трэба так, каб словам было цесна, а думкам прасторна.

І ўсё-такі для параўнання. Перада мной ляжыць вучэбны дапаможнік для вучняў па фізіцы О.Ф.Кабардзіна выдання 1991 г. (Масква, "Просвещение"). Ён мае фактычна столькі ж старонак, але ў ім даецца кароткае сістэматычнае выкладанне асноўнага зместу школьнага курса з 7 па 11 класы. На гэтых 300 з лішнім старонках пададзены курс фізікі за 5 гадоў навучання. А тут дапаможнік фактычна для малышоў і толькі на адзін год навучання!

Але справа не толькі ў занадта цяжкіх вучэбных дапаможніках. Колькі неабгрунтаваных патрабаванняў прад'яўляюць некаторыя настаўнікі да вучняў, калі абавязваюць дадатковыя запісы па гісторыі, геаграфіі, літаратуры, дзённік надвор'я і інш. весці толькі ў агульных сшытках. А ці так ужо патрэбны гэтыя агульныя сшыткі па гэтых прадметах? Але ў дзяцей пра гэта не пытаюцца. Яны абавязаны выконваць волю і рашэнні педагогаў, няхай нават і непрадуманыя, а часам увогуле недарэчныя.

Вось і ўзнікае карцінка з натуры. У любое надвор'е, у мароз, гразь і слоту цягнуцца нашы дзеці ў школу, нібы бурлакі на Волзе. Цяжка ім, асабліва малым! Гнуць іх да зямлі партфелі, сумкі, ранцы пад непасільным грузам тоўстых вучэбных дапаможнікаў, агульных сшыткаў, пеналаў і г.д. А ім яшчэ трэба несці зменны абутак у мяшку, а на ўрокі фізвыхавання — і цяжкія кеды. Бо чысціня — залог здароўя! Але ў дадзеным выпадку гэтыя прыгожыя словы зусім не адпавядаюць сапраўднасці.

На маю думку, усе гэтыя басаножкі, тапачкі і інш., прызначаныя для ўнутрышкольнага карыстання, прыносяць больш шкоды, чым карысці. Асабліва ў зімовыя халады. Бо дзецям даводзіцца абуваць у школе ледзяны з марозу абутак. Які ўрач можа санкцыянаваць падобнае "загартоўванне"? А нават калі няма моцных халадоў, усё роўна зменны абутак — не лепшае рашэнне. Бо пераабуўшыся раніцай, дзеці ўжо да канца заняткаў носа са школы не высоўваюць. Ці вялікая карысць ад школьных перапынкаў, калі ад дзяцей патрабуюць паважнага хаджэння па пыльных калідорах?

Прадчуваю абурэнне і пярэчанні: тады, маўляў, школа ператворыцца ў сметніцу. А ці не лепш часцей праводзіць вільготную ўборку памяшканняў? Скажам, не толькі пасля заняткаў, але і на вялікім перапынку. Безумоўна, мыццё падлогі не Бог ведае якой важнасці справа, але і гэты занятак можа садзейнічаць працоўнаму выхаванню школьнікаў. Дапускаю, што ў асабліва слотнае надвор'е дзецям прапануюць разуцца. Але калі з лакіраванай падлогі ствараюць культ, гэта непрыемна, гэта патыхае абмяшчаньваннем. Бо нават у храм Божы мы ходзім у звычайным абутку Кожны дзень там бываюць сотні і больш людзей, якія не цягаюць з сабой сумкі з тапачкамі...

І калі ўжо па нейкіх прычынах нельга адмовіцца ад зменнага абутку, то чаму б не пакідаць яго ў школе, хаця б малодшым школьнікам, вызваліўшы іх тым самым ад пастаяннага "спадарожніка"-мяшка, які яны кожны дзень носяць туды і назад. Думаецца, што для гэтага не патрэбна санкцыя міністра.

...Сустрэў неяк знаёмага настаўніка працоўнага навучання. Пытаюся пра школьныя справы. А ў адказ чую, што горш няма куды. І прычын для гэтага — безліч. Станкі дапатопныя, яны прыдатныя хіба што на металалом. Да іх вучняў падпускаць небяспечна. А з матэрыяламі для апрацоўкі — проста бяда. Праблема дастаць драўніну, не кажучы ўжо пра метал. А што ж дырэктар? — пытаюся. Адказ адзін: няма грошай. А чым жа займацца на ўроках працы? Трэба прыдумваць самму: прыбіраць школьны двор, вуліцу каля школы і г.д. А як быць тады з праграмай па працоўным навучанні? Настаўніка ставяць на месца катэгарычна і безапеляцыйна: "Нашы дзеці не павінны грэбаваць ніякай працай".

Што тут можна сказаць? Гэта, ведаеце, класічны прыклад педагагічнай дэмагогіі, калі на ваша "два ў два — чатыры" вам пярэчаць: "але тры ў тры — дзевяць". У такім разе настаўнік можа забіць, скажам, вось што. Апалае лісце з дрэва адзін клас пераганяе з правага краю тратуара на левы, а другі — з левага на правы. Нешта падобнае можна прыдумаць і для зімовага перыяду.

Усё гэта, зразумела, абсурд. І тым не менш я не асмельваюся катэгарычна асуджаць дырэктара. Сёння, на жаль, і дырэктарам школ вельмі нясоладка. Ім можа пазайздросціць толькі той, хто не пабываў у іх шкуры. Гэта ў савецкі час школам аказвалі істотную дапамогу падшэфныя прадпрыемствы. Сёння ж, на жаль, на іх дапамогу разлічваць асабліва не прыходзіцца. І здзіўляцца тут няма чаму.

Затое выклікае здзіўленне наступнае. Калі я жыў яшчэ ў Бабруйску, то сістэматычна рабіў вячэрні шпацыр у двары сярэдняй школы № 27, якая знаходзілася побач з нашым домам. І што ж я бачыў там летам і ўвосень? Клумбы з кветкамі былі ў неблагім стане. Затое на прышкольна-доследны ўчастак глядзець было непрыемна. Недагледжаны, зарослы пустазеллем, ён выклікаў пачуццё шкадавання. Так было ў 2000 годзе, так было і гадам раней. "Доследным" такі ўчастак можа назваць толькі сляпы. У дачным пасёлку, дзе больш за 300 участкаў, я не бачыў ніводнага лапіка зямлі, які б быў занядбаны і неапрацаваны. Лепш бы ўжо гэтую зямлю аддаць жыльцам суседніх дамоў, каб не смяшыць людзей вось такімі безуважнымі да яе адносінамі.

Час безупынны ў сваім руху наперад, але далёка не заўсёды ён суправаджаецца зменамі да лепшага. Бывае, што іх увогуле не адбываецца.

Яўген ШЫРОКІ,
педагог.

Перыёдыка

У школу — з "Пачатковай школай"

Верасень — адметны месяц увогуле ў нашай сістэме адукацыі, але, напэўна, у найбольшай ступені гэтую адметнасць адчувае пачатковая школа. Менавіта для яе кантынгенту, прычым як для вучняў, так і для настаўнікаў, пачатак новага навучальнага года — асабліва хвалюючая, заўсёды ўрачыстая падзея. Часопіс "Пачатковая школа" падзяляе са сваімі чытачамі гэтую ўрачыстасць і хваляванне і плануе сваімі публікацыямі садзейнічаць таму, каб навучальны год быў для пачаткоўцаў на ўсім яго працягу цікавым і змястоўным.

Вераснёўскі нумар адкрывае інтэрв'ю з міністрам адукацыі В.І.Стражавым, які дае ацэнку зменам, што адбыліся ў пачатковай адукацыі Беларусі за апошнія гады, разважае пра асноўныя перспектыўныя накірункі яе развіцця.

Цікавую і карысную інфармацыю знойдуць настаўнікі ў рубрыцы "Навучанне. Выхаванне". Хочацца звярнуць увагу чытачоў на артыкулы, якія датычацца работы з бацькамі. Вядома, што поспех педагагічнай працы залежыць ад таго, як будуць арганізаваны стасункі школы з сям'ёй, ці стане апошняя паплечніцай і памочніцай настаўніка ў справе выхавання дзіцяці. Артыкулы "Ці ўмеем мы рабіць заўвагі", "Аб фарміраванні самаацэнкі школьнікаў" дапамогуць павысіць педагагічную адукаванасць бацькоў; настаўнікі могуць выкарыстаць гэтыя матэрыялы пры падрыхтоўцы бацькоўскіх сходаў, семінараў-практыкумаў, кансультацый і індывідуальных гутарак.

Напэўна, зацікавіць чытачоў артыкул "Філасофія для дзяцей", у якім сваю аўтарскую праграму выкладання гэтага курса прапануе М.А.Андрыянаў. У аснове праграмы — "планамернае, актыўнае і мэтанакіраванае знаёмства дзяцей малодшага ўзросту з асновамі эстэтыкі, этыкі, практычнай філасофіі, псіхалогіі". Гэтае знаёмства адбываецца праз казку — жанр, які, на думку аўтара (дарэчы, ён сам складае гэтыя казкі ў адпаведнасці з тэмамі заняткаў), найбольш адпавядае сутнасці дзіцяці і яго ўнутраным запатрабаванням.

Рубрыка "Навучанне. Выхаванне" як заўсёды прапануе шмат метадычных матэрыялаў. Здаецца, на працягу ўсяго курса вывучэння матэматыкі дзеці вучацца рашаць задачы. Аднак часцей за ўсё належнага ўмення не набываюць. Артыкул "Методыка азнаямлення з простымі задачамі ў курсе матэматыкі пачатковай школы" дапаможа настаўніку зрабіць урок больш эфектыўным. Маладым педагогам-пачаткоўцам прапануецца "Памятка па рабоце над памылкамі на ўроках беларускай мовы".

Усё часцей сёння побач з традыцыйнай праверкай ведаў дзяцей ужываюцца тэставыя методыкі кантролю і ацэнкі вучэбнай дзейнасці. Тэставыя заданні па курсе "Чалавек і свет" (раздзел "Свет жывёл") прапануюцца для першага класа. У дапамогу настаўнікам падрыхтоўчых класаў змешчаны план-канспект урока па сістэме асобасна арыентаванага навучання "Обучение грамоте".

"ПШ" працягвае друкаваць матэрыялы па сацыяльна-тэхналагічнай мадэлі "Арыенцір". У новым навучальным годзе прапануецца структурны праект "Школа человечности" з апісаннем заняткаў для другакласнікаў. Чарговая тэма прысвечана вывучэнню правоў дзіцяці.

Пачатковая школа — ва ўсіх краінах самая адказная і самая складаная пры ўсёй сваёй элементарнасці ступень адукацыі. Гэтую думку пацвярджаюць журналісцкія нататкі пра наведванне адной з пачатковых школ зямлі Паўночны Рэйн-Вестфалія "Добры дзень, настаўнік".

Добрыя парады наконт таго, як процістаяць стрэсу, знойдуць настаўнікі ў рубрыцы "Здароўе". "Наш каляндар" напомніць пра значныя падзеі і даты месяца.

У верасні спаўняецца 70 год з дня нараджэння народнага паэта Беларусі Ніла Гілевіча. З гэтай нагоды "ПШ" прапануе сваім чытачам сустрэчу з паэтам-юбілярам, літаратуразнаўцам, фалькларыстам, перакладчыкам, грамадскім дзеячам. Вас чакае размова з цікавым добразычлівым суразмоўцам, які мудра і годна перагорне разам з вамі колькі старонак сваёй біяграфіі, трывала ўплеценых у кнігу гісторыі нашай краіны.

Валянціна БАРАВАЯ.

Позірк у мінулае

Навучанне вялі без падручнікаў

Мяне як гісторыка радуе той факт, што ў нашым грамадстве павялічваецца цікавасць да гісторыі, да сваіх каранёў. Архіўныя дакументы даюць нам магчымасць падарожнічаць у мінулае, пазнаваць сутнасць падзей.

Гэты артыкул, прысвечаны першым крокам пачатковай адукацыі ў Вілейскай (з 1944 г. — Маладзечанскай) вобласці Заходняй Беларусі, напісаны на аснове архіўных дакументаў 50-60-гадовай даўнасці, якія захоўваюцца ў Занальным дзяржаўным архіве Маладзечна.

17 верасня 1939 года Заходняя Беларусь, якая з 1921 года знаходзілася згодна з Рыжскім мірным дагаворам у складзе Польшчы, увайшла ў склад Савецкай Беларусі і СССР, што прывяло да карэнных пераўтварэнняў ва ўсіх сферах жыцця і дзейнасці гэтага рэгіёна.

22 лютага 1940 года Савет Народных Камісараў БССР прыняў Пастанову № 209 "Аб мерапрыемствах па народнай адукацыі ў заходніх абласцях БССР". Прыводзім выпіскі з гэтага дакумента:

1. Усе школы заходніх абласцей БССР лічыць дзяржаўнымі і ўтрыманне іх прыняць на дзяржаўны кошт.

2. Увесці на ўсёй тэрыторыі заходніх абласцей БССР усеагульнае, абавязковае, бясплатнае навучанне, у сельскіх мясцовасцях увесці абавязковае навучанне ў аб'ёме пачатковай школы, а ў гарадах — за сямігадовую школу.

3. Увесці сучаснае навучанне вучняў, ліквідаваўшы падзел школ на мужчынскія і жаночыя.

5. Ідучы насустрач патрабаванням і інтарэсам працоўнага насельніцтва заходніх абласцей БССР, прапанаваць Наркамасветы БССР, пры размяшчэнні сеткі народнай адукацыі, адкрываць пераважную колькасць беларускіх школ, забяспечваючы іх беларускімі падручнікамі і кваліфікаванымі выкладчыкамі.

7. Рэарганізаваць "павшэхныя" школы першай ступені — у пачатковыя школы, школы 2-й і 3-й ступені — у няпоўныя сярэднія школы, гімназіі і агульнаадукацыйныя ліцэі — у сярэднія школы.

8. Прапанаваць Наркамасветы БССР пашырыць сетку школ да поўнага ахопу дзяцей навучаннем.

9. Абавязаць абласныя і раённыя выканаўчыя камітэты прадаставіць для размяшчэння новых школ адпаведныя памяшканні. Перадаць у распараджэнне аддзелаў народнай адукацыі памяшканні, якія раней займалі школы і выкарыстоўвалі не па прамым прызначэнні, для арганізацыі ў іх школ.

16. Прапанаваць Наркамасветы БССР арганізаваць ва ўсіх абласных цэнтрах заходніх абласцей БССР курсы па падрыхтоўцы і перападрыхтоўцы настаўнікаў і выхавальнікаў дашкольных устаноў.

17. Абавязаць Наркамасветы БССР выдаць шэраг брашур у дапамогу настаўніку заходніх абласцей БССР.

Старшыня Савета народных камісараў БССР К.Кісялёў.

Згодна з архіўнымі данымі да 1939 года на тэрыторыі Вілейскай вобласці (частка тэрыторыі былога Віленскага ваяводства Польшчы) працавала 156 пачатковых школ, да 1941 года на гэтай жа тэрыторыі дзейнічала ўжо 913 школ, у тым ліку 766 пачатковых школ, у якіх навучаліся 92118 вучняў, 58577 з іх навучаліся ў пачатковай школе. У 1944-1945 гадах, пасля вызвалення тэрыторыі Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў і заканчэння Вялікай Айчыннай вайны, Маладзечанская абласная надзвычайная дзяржаўная камісія па ўліку ўрону, нанесенага нямецка-фашысцкімі захопнікамі прадпрыемствам, установам і арганізацыям вобласці, канстатавала, што установам сістэмы народнай адукацыі вобласці быў нанесены велізарны ўрон. Поўнасцю было разбурана 260 школ, знішчана школьнае абсталяванне і начынне, прызначанае для 86129 вучняў, 474035 тамоў кніг, 42 раялі і 8 піяніна, а таксама былі поўнасцю або часткова знішчаны іншыя гаспадарчыя пабудовы, сродкі і інвентар.

Нягледзячы на разруху, мясцовыя ўлады былі гатовы прыняць неабходныя меры, каб 1 верасня 1944 года дзеці змаглі пайсці ў школу.

Дзякуючы аб'яднаным намаганням уладаў, настаўнікаў, бацькоў і грамадскасці 1 верасня 1944 года ў вобласці адкрыліся сотні школ. Калі не захаваліся школьныя будынкі, школы адкрываліся ў наёмных памяшканнях, пад школы таксама прыстасоўвалі непрыдатныя памяшканні: у Мядзельскім раёне было перададзена 7 кінутых пабудоў пад школы, у Свірскім — 9, Крывіцкім — 10, Ільянскім — 15, Валожынскім — 31, а ўсяго па вобласці — 220, да пачатку 1945/46 навучальнага года планавалася вывесці з наёмных памяшканняў яшчэ 300 пачатковых і сямігадовых школ.

Рамонт школ, будаўніцтва новых школьных будынкаў метадам "народнай будоўлі", выраб парт, сталоў, класных дошак і іншага школьнага абсталявання працягвалася не толькі ўвесь першы пасляваенны навучальны год, але і яшчэ некалькі наступных гадоў.

У канцы 1944/45 навучальнага года ў Маладзечанскай вобласці дзейнічала 881 школа, у тым ліку 808 пачатковых, у школах навучаліся 86248 вучняў, з іх 66924 — у пачатковых.

У справаздачы аб рабоце школ вобласці за 1944/45 навучальны год адзначалася, што ў школах вобласці быў востры недахоп падручнікаў, сшыткаў, пісьмовых прылад, наглядных дапаможнікаў, а галоўнае — настаўнікаў.

У Пастанове ЦК КП(б)Б ад 19.02.1945 і СНК БССР і ЦК КП(б)Б ад 17.04.1945 "Аб мерах дапамогі школам заходніх абласцей БССР" гаварылася, што наркамат асветы РСФСР "...павінен адгрузіць для Маладзечанскай вобласці: наглядных дапаможнікаў — на 180 тысяч рублёў, падручнікаў — у другім і трэцім кварталах — 48 тысяч экземпляраў, сшыткаў — 240 тысяч, алоўкаў — 360 тысяч, пер'яў — 480 тысяч, на працу з усходніх абласцей БССР павінны былі прыехаць 60 настаўнікаў". На справе настаўнікаў прыехала ўсяго трое. Таксама "... Наркамасветы РСФСР прыслаў наглядных дапаможнікаў на 181 тысячу рублёў, але яны не адпавядаюць свайму прызначэнню: замест глобусаў, геаграфічных, гістарычных карт, арыфметычных скрынак, арфаграфічных табліц, табліц множання прыслалі 200 электраплітак, а электрычнасць ёсць толькі ў 9 школах. Сшыткаў прыслалі толькі 60 тысяч".

Асаблівая складаная сітуацыя склалася з педагагічнымі кадрамі. 10.03.1945 выканкам Маладзечанскага абласнога Савета дэпутатаў працоўных і бюро абкама КП(б)Б прынялі Пастанову № 011414 "Аб вяртанні на педагагічную працу настаўнікаў, якія працуюць не па спецыяльнасці ў іншых арганізацыях і установах". Дзякуючы зробленым захадам да канца 1944/45 года з радоў РККА і партызан прыбылі 156 настаўнікаў, з усходніх абласцей — 339, з рээвакуацыі — 55. Вядома, настаўнікаў усё роўна было недастаткова, а пра іх якасны склад гавораць наступныя лічбы: 339 настаўнікаў вобласці мелі за плячыма толькі кароткатэрміновыя курсы, пройдзеныя пры немцах (у Мядзельскім раёне такіх настаўнікаў было 55). У Куранецкім раёне са 116 настаўнікаў 86 не мелі нават сярэдняй адукацыі. Але, як мы любім цяпер гаварыць: "Працэс пайшоў..."

Пра тое, як прайшоў 1944/45 навучальны год у пачатковых школах вобласці, даюць уяўленне вытрымкі са справаздач аб рабоце школ. Вось справаздача Мядзельскага райана:

"У 64 школах раёна пачалі навучанне 4354 вучні, за год "адсеяўся" 281 чалавек. Прычыны "адсеву" былі наступнымі: рээвакуацыя, перасяленне ў Польшчу і іншыя, у тым ліку па эканамічных прычынах (адсутнасць адзення, абутку) — 117 чалавек".

Раён адчуваў вялізны недахоп школьных памяшканняў і настаўнікаў. З-за адсутнасці памяшканняў у вёсках Старыя Габы, Замошша, Гваздова, Дзягілі ў класах было па 45-50 вучняў. У многіх школах памяшканні не адпавядалі свайму прызначэнню. Так, Брусянская школа месцілася ў доме, дзе жылі яшчэ 2-3 сям'і пагарэльцаў (загадчык райана характарызуе: "Не школа, а пастаялы двор"), і такое становішча было не толькі ў гэтай школе.

Пра кадры загадчык райана ў сваёй справаздачы піша так: "На пачатку новага навучальнага года была вялікая цяжкасць з кадрамі. Былі выпадкі, калі прыходзіла дзяўчына і гаварыла: "Вам патрэбны настаўнікі — вазьміце мяне. Я маю адукацыю 7 класаў польскай школы", або 2 класы вучылішча, агаародніцтва і г.д. Даводзілася ставіць на ўлік і браць на працу. Настаўнікі былі перагружаны. У школе, дзе неабходны былі 2 настаўнікі, працаваў адзін".

З абсталявання ў школах раёна былі 683 парты (з 2300 неабходных), 3944 падручнікі, 10 тысяч сшыткаў, 17 геаграфічных карт, 3 глобусы.

І ўсё ж, нягледзячы на ўсе цяжкасці, школы працавалі. Вось якую справаздачу аб ходзе навучання зрабіла ўсё тое ж Мядзельскае райана: "...навучанне матэматыцы праводзілася адносна ў нармальных умовах. З першых дзён заняткаў, хаця і ў невялікай колькасці, усе школы былі забяспечаны падручнікамі, заданнямі па арыфметыцы. Праграма выканана поўнасцю.

Праграма па вывучэнні беларускай мовы выканана поўнасцю. Навучанне граматыцы, літаратурнаму чытанню праводзілася без падручнікаў. Частка настаўнікаў самі не ведаюць беларускай мовы. Правілы завучваліся са слоў настаўніка, замацоўваліся яны недастаткова з-за адсутнасці паперы. Літаратурнае чытанне праводзілася метадам разбору артыкулаў і апавяданняў з газет, чытання брашур. Навучанне каліграфіі вялося на асобных лістках, газетах.

Навучанне гісторыі СССР з пачатку года вялося толькі ў 10 школах раёна з 61. У астатніх школах з-за поўнай адсутнасці падручнікаў нельга было выкладаць гэты прадмет. Толькі ў трэцяй чвэрці шляхам складання кароткіх канспектаў прыступілі да вывучэння гісторыі ва ўсіх школах. Карт і іншых дапаможнікаў не было. Веды па гісторыі — слабыя..."

Цяпер, амаль праз паўстагоддзе, мы гаворым зусім пра іншыя праблемы пачатковай школы, і тыя, колішнія, некаму могуць здацца жахлівымі, камусьці — смешнымі. Але мы павінны ведаць сваю гісторыю, і першыя памочнікі ў гэтай справе — архіўныя дакументы, якія, захаваўшы, даюць людзям магчымасць успамінаць, параўноўваць, думаць пра будучыню.

Наталля ІВАНОВА,
загадчык аддзела выкарыстання і публікацыі дакументаў Занальнага дзяржаўнага архіва Маладзечна.

Рэха лета

Які адпачынак лепшы?

Летнія праграмы адпачынку моладзі ўключаюць у сябе адпачынак у будаўнічых атрадах, валанцёрскіх і адукацыйных летніках. Фарміраваннем будаўнічых атрадаў цяпер займаецца шмат арганізацый. Менш — валанцёрскімі і адукацыйнымі летнікамі, гэта значыць тымі, што дазваляюць не столькі палепшыць сваё фінансавае становішча, колькі атрымаць дадатковую адукацыю разам з добрым адпачынкам.

Яшчэ некалькі гадоў назад паўнацэнна дзейнічала рэспубліканская праграма "Лідэр" са сваімі падпраграмамі "Я — малады" для школьнай моладзі і "Стыль" для студэнцкай. Гэтыя падпраграмы былі разлічаны ў першую чаргу на спецыфічную аўдыторыю — лідэраў і актывістаў школьных і студэнцкіх арганізацый і складаліся з некалькіх ступеняў-узроўняў, для якіх была прадугледжана пэўная вучэбная нагрузка з выкарыстаннем інтэрактыўных методык, ролевых гульняў і інш. Працягласць аднаго ўзроўню — ад трох да дзесяці дзён з 8-гадзінным рабочым днём (4 гадзіны да абеду і 4 пасля) і інтэрвалам правядзення ўзроўняў 2-3 разы на год. Як паказала практыка, метады правядзення гэтых семінараў дастаткова эфектыўныя і маглі быць выкарыстаны ў праграмах сярэдніх, сярэдніх спецыяльных і вышэйшых навучальных устаноў.

Аднак даводзіцца канстатаваць, што праграма "Лідэр" — недасканалая. Запланаваная як скразная (пачатковыя семінары праводзяцца рэгіянальнымі падраздзяленнямі БСМ, а Цэнтральным камітэтам — ужо рэспубліканскія), праграма не змагла нармальна функцыянаваць з-за шэрага прычын на месцах, пераважна фінансавых. У выніку за гады работы толькі ў рэспубліканскіх летніках было падрыхтавана больш за тысячу школьных лідэраў і каля паўсотні студэнцкіх. Але ў структуры БСМ вярнулася толькі невялікая іх частка, і ў выніку ў арганізацыі цяпер назіраецца кадравы голад. Застаецца толькі спадзявацца, што добра праведзены час і адпачынак пайшлі на карысць.

З гэтага года намеціліся істотныя перамены ў структуры і арганізацыі летняга адпачынку моладзі. Завяршаецца пераход на поўную праграмную дзейнасць. Дапрацоўваюцца праграмы. Па нашых адзнаках, вялікую перспектыву мае валанцёрскі рух як найбольш дасканалая форма сумяшчэння працы, адпачынку і атрымання адукацыі. БСМ мае вялікі вопыт у правядзенні валанцёрскіх летнікаў. Паказальным сярод такіх летнікаў можа служыць валанцёрскі летнік "Альба-парк", які праводзіцца ў Нясвіжы ўжо пяць гадоў. На фоне астатніх ён вылучаецца сваім высокім узроўнем і сур'ёзным падыходам да правядзення. Добра пастаўлена рабочая частка, калі юнакі і дзяўчаты падзелены на брыгады, якія зладжана працуюць на пэўным участку старадаўняга парку. Пасля чатырох гадзін працы і абеду — час адпачынку, паходу на пляж, а пасля вячэры — культурная праграма, дзе бывае цікава абсалютна ўсім удзельнікам летніка.

Менавіта вопыт правядзення летніка "Альба-парк" можа служыць зыходным пунктам у арганізацыі новых валанцёрскіх летнікаў. У такіх летніках павінна быць дакладна вызначана рабочая аснова, на якой будзе базіравацца адукацыйная праграма. Адукацыя не павінна быць прымусовай для моладзі, яна павінна быць цікавай, стаць неад'емнай часткай адпачынку.

Вельмі хочацца спадзявацца, што такія распрацоўкі знойдуць сваё прымяненне ў будучых валанцёрскіх летніках.

Зміцер САВЕЛЬЕЎ,
кіраўнік Цэнтра занятасці цэнтральнага камітэта БСМ.

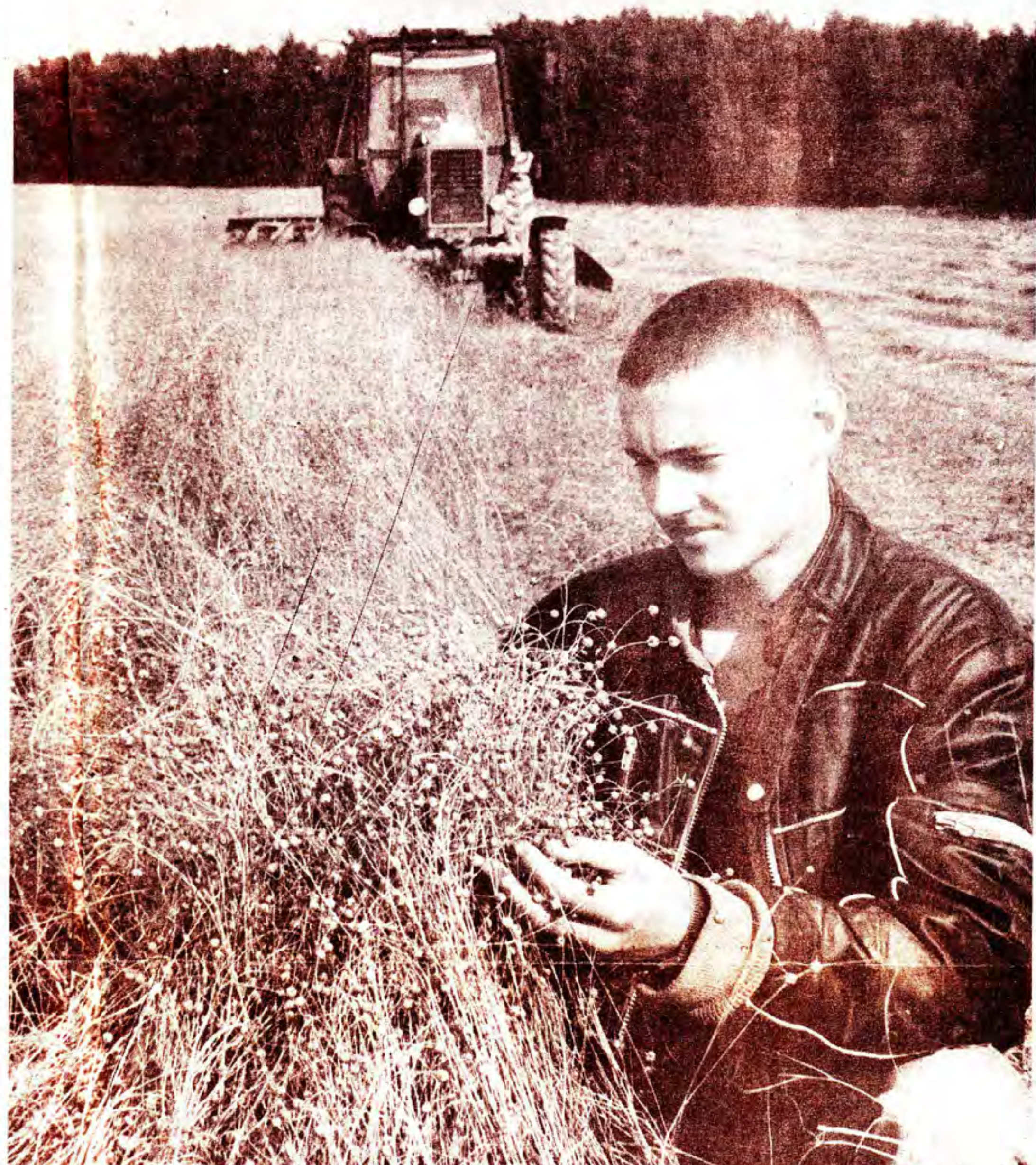
Удакладненне

Міністэрства адукацыі паведамляе, што ў сувязі з дапушчанымі памылкамі друку ў "Праграмах сярэдняй агульнаадукацыйнай школы з рускай мовай навучання. Руская мова. IV-XI класы" (Выдавецтва НМЦэнтр, 2001 г.), зацверджаных Міністэрствам адукацыі Рэспублікі Беларусь, патрэбна мець на ўвазе, што на вывучэнне рускай мовы адводзіцца:

у 4 класе (12-гадовай школы) — 136 гадзін;

у 6 класе (11-гадовай школы) — 153 гадзіны.

Пры гэтым неабходна звярнуць увагу на прыкладнае паўрочнае размеркаванне гадзін і планаванне, якое апублікавана ў часопісе "Руская мова і літаратура" (№ 2, № 4 — 2001 год выдання).

Увесь лён на плошчы ў 100 гектараў у калгасе "Вялікі Кастрычнік" Крычаўскага раёна ўбралі трактарыст Аляксандр Кавалёў са сваім памочнікам Аляксеем Маісеевым. Даўтунец, як і ў мінулым годзе, калі гаспадарка перамагла ў абласным спаборніцтве і атрымала за гэта трактар, урадзіў на славу. На яго ўборцы і паказаў свае здольнасці навучэнец Крычаўскага вышэйшага аграрнатэхнічнага вучылішча № 216 Аляксей Маісееў, які практыкуецца тут.

НА ЗДЫМКУ: будучы майстар сельгасмашын Аляксей Маісееў.

Фота Валерыя БЫСАВА, БЕЛТА.

Пятый республиканский турнир юных математиков

ВНИМАНИЕ: Оргкомитет республиканского турнира юных математиков сообщает, что **Пятый республиканский турнир состоится 19-23 ноября 2001 года в Минске на базе гимназии № 5.**

Дорогие школьники! Уважаемые учителя! С началом нового учебного года в ваших школах возобновили работу кружки, факультативы, спецкурсы или просто дополнительные занятия по любимым предметам.

Итогом всех этих занятий являются, с одной стороны, углубление знаний по этим предметам, накопление новых методов и укрепление навыков решения задач, т.е. то, что одной фразой можно назвать практическое развитие способностей и мышления, а, с другой стороны, абсолютно конкретные вещи — результаты участия в различных олимпиадах и турнирах, доклады, рефераты и даже статьи. Многие, конечно, знают, а те, кто не знает, обратите внимание на то, что у вас есть возможность рассказать, обсудить, обратиться за консультацией и получить квалифицированную оценку ваших результатов. Для этого существует целый ряд семинаров и кружков в различных вузах (в частности, в Белорусском государственном университете), а в течение учебного года проходит много интеллектуальных соревнований, конференций, встреч, на которых школьники разных школ из всех уголков республики встречаются с преподавателями высших учебных заведений и учеными и на которых, кроме сказанного выше, можно установить реальные контакты с ними. Одно из таких мероприятий — турнир юных математиков.

Подчеркнем, что Турнир юных математиков — это командные соревнования школьников в умении решать исследовательские задачи, наглядно представлять полученные результаты, аргументированно отстаивать свою точку зрения в публичных дискуссиях. Он проходит в виде последовательно проводимых математических боев, в которых команды по очереди докладывают свои исследования по предложенным задачам, а также выступают в роли оппонентов для других участников. Важно обратить внимание на следующее.

* Принять участие в турнире может любая команда из шести школьников и руководителя, которая подготовит не менее шести заданий из числа приведенных ниже. Команда может состоять из учащихся разных классов (и даже школ — это может быть сборная двух школ, района, города и т.п.). **Особо отметим, что в команде не может быть более 2 (двух) учащихся 11 класса.**

* Для участия в турнире необходимо **до 20 октября 2001 года** подать в оргкомитет предварительную заявку (в свободной форме, можно письменно или по телефону, но в ней укажите адрес и телефон для связи, фамилию, имя и отчество предполагаемого руководителя(ей) и надежный способ для связи). После этого Вам будет выслан подробный текст порядка проведения турнира и правил математического боя.

* **До 5 ноября 2000 года представить в оргкомитет официальную заявку** (с подписью и печатью директора школы), в которой необходимо указать адрес и телефон школы, фамилию, имя, отчество руководителя команды и школьников участников команды, класс каждого участника. Вместе с этой заявкой необходимо будет представить предварительные материалы по всем решенным задачам.

* Внимание. **Отбор команд для участия в турнире будет осуществляться по представленным (предварительным) материалам.** В случае приглашения на турнир командам нужно будет в день заезда сдать в жюри все свои окончательные материалы (в трех экземплярах).

* Заявку и материалы следует отправлять по адресу: **Задворному Б.В., факультет прикладной математики и информатики, Белгосуниверситет, пр. Скорины, 4, г.Минск, 220050.** Контактные телефоны: (017) 209-50-65 (Задворный Борис Валентинович) и (017) 220-98-39 (Горовая Наталья Филипповна)

* При выполнении этих условий оргкомитет **до 12 ноября 2001 г. вышлет команде официальное приглашение** на участие в турнире. Отметим, что все расходы по проведению турнира (за исключением проезда) оргкомитет берет на себя. Более подробную информацию о предыдущих турнирах математиков можно прочитать в журнале "Математика: проблемы преподавания", 1998г., №4, в статье "На пути к третьему республиканскому турниру юных математиков".

Задания Пятого республиканского турнира юных математиков

Задача 1. Точки на плоскости.

Говорят, что *m* точек на плоскости находятся в общем положении, если никакие три из них не лежат на одной прямой.

А) Доказать, что среди любых пяти точек на плоскости, находящихся в общем положении, можно выбрать четыре, являющиеся вершинами выпуклого четырехугольника.

Б) Доказать, что если среди *n* точек на плоскости, находящихся в общем положении, любые четыре являются вершинами выпуклого четырехугольника, то все *n* точек являются вершинами выпуклого *n*-угольника.

В) Доказать, что для любого натурального m существует натуральное число *S(m)* такое, что среди любых *S(m)* точек плоскости, находящихся в общем положении, можно найти *m* точек, являющихся вершинами выпуклого *m*-угольника.

Г) Для каждого (или хотя бы для некоторых) значений *m* попытайтесь найти наименьшее возможное значение *S(m)*, описанное в предыдущем пункте.

Д) Предложите и исследуйте другие направления и обобщения в этой задаче.

Задача 2. Свойства делимости некоторых выражений.

Исследуйте взаимосвязь общих свойств делимости на некоторое заданное число M значений выражений вида

$ab^n + cn + d$,

где *n* — произвольное натуральное число, и зависимости значений целочисленных параметров *a, b, c, d*.

Возможные направления исследования задаются следующими частными задачами:

1) Докажите, что при любом натуральном n выражение

* $9 \times 9^n - 8n - 9$ кратно (делится нацело) на 8,

* $10^n - 18n - 1$ кратно (делится нацело) на 9,

* $4 \times 6^n + 5n - 4$ кратно (делится нацело) на 25,

2) Известно, что при любом натуральном *n* выражение $ab^n + cn + d$ кратно 9. Найдите общий вид целого числа *d*, если *b* = 4, *c* = 15; целого числа *c*, если *b* = 4, *d* = 8; целого числа *b*, если *c* = 15, *d* = 8.

3) Подберите значения *a, b, c, d* так, чтобы $ab^n + cn + d$ делилось на 2001 при любом натуральном *n*.

4) Та же задача для значений выражений вида $ab^n + kn^2 + cn + d$, где *a, b, c, d, k* — целые, *n* — натуральное.

Задача 3. Суммы дробных выражений.

1) При каких *a, n* и *d* сумма

$$\frac{1}{a} + \frac{1}{a+d} + \frac{1}{a+2d} + \dots + \frac{1}{a+nd}$$ есть целое число?

Попытайтесь получить хотя бы некоторые ограничения на *a, n* и *d* или зависимости между ними, при которых указанная сумма заведомо не будет целым числом (или будет целым).

2) Помимо рассмотрения других сумм (например,

$$1 - \frac{1}{2} + \frac{1}{3} - \dots + \frac{(-1)^{n-1}}{n}$$

или даже более общих), в качестве обобщения интерес представляет также изучение конкретных свойств сумм. Так, например, представление сумм в виде несократимой дроби $\frac{1}{2^m b}$, где *a* и *b* — нечетные (и m ≥1).

Задача 4. Сверх- и суперсовершенные числа.

1) Обозначим через σ*(n)* сумму всех делителей числа *n*, включая 1 и *n*. Назовем натуральное число *n* *сверхсовершенным*, если σ(n) > *2n*.

1.1) Докажите, что число, равное произведению различных натуральных чисел, сумма обратных величин которых не меньше 2, является сверхсовершенным.

1.2) Обозначим через *c(k,m)* число отрезков натурального ряда, состоящих из *k* последовательных сверхсовершенных чисел, меньших *m*. Попробуйте оценить *c(k,m)* (хотя бы для некоторых значений *k* и *m)*.

2) Натуральное число *n* называется *суперсовершенным*, если .

$\sigma(\sigma(n)) = 2n.$ (*)

2.1) Найдите все чётные суперсовершенные числа.

2.2) **Существуют ли нечётные суперсовершенные числа?** Докажите, например, что если да, то:

а) *n* является полным квадратом;

б) n и σ(*n*) имеют как минимум три общих делителя.

3 Исследовать задачу в случае *"сверхсуперсовершенных"* чисел, например, когда в (*) вместо 2 стоит некоторое натуральное число, больше 2.

Задача 5. Перестановки цифр.

1 Пусть $A = \overline{abc}$ — трехзначное число, состоящее из цифр *a, b, c*, причем $a \neq c$. Пусть $A_1 = \overline{cba}$, $B = |A - A_1| = \overline{mnk}$, $B1 = \overline{knm}$, $C = B + B_1$. Докажите, что $C = 1089$.

2 Пусть $A = \overline{abcd}$, $A_1 = \overline{cdab}$, причем $A \neq A_1$; $B = |A - A1| = \overline{mnkl}$, $C = B + B_1$, где B_1 получено из *B* аналогично тому как A_1 получено из *A*. Докажите, что $C = 1089$.

3) Пусть A_1 получено путем некоторой перестановки цифр *(n+1)* — значного числа *A* *(A* выбирается таким, что $A \neq A_1$*)*. Пусть $B = |A - A_1|$, а число B_1 получено путем такой же перестановки цифр числа *B*, как A_1 из *A*. Пусть $C = B + B_1$. Для различных натуральных значений *n* найдите как можно больше таких перестановок цифр, при которых число *C* не зависит от выбора числа *A*.

4) Проведите дальнейшие исследования этой задачи (возможно в новых направлениях).

Задача 6. Треугольники Наполеона.

Известно, что если на сторонах произвольного треугольника *ABC* вне его построить равносторонние треугольники, то их центры являются вершинами равностороннего треугольника $A_1B_1C_1$. Аналогичное утверждение (почти всегда) имеет место для центров $A_2B_2C_2$, таких же треугольников, но построенных внутри треугольника *ABC*. Треугольники $A_1B_1C_1$ и $A_2B_2C_2$ будем называть внешним и внутренним треугольниками Наполеона для треугольника *ABC*.

1) Пусть на плоскости даны два равносторонних треугольника $A_1B_1C_1$ и $A_2B_2C_2$. Как они должны быть расположены, чтобы существовал треугольник *ABC*, для которого они являются треугольниками Наполеона?

2) Как по внешнему и внутреннему треугольникам Наполеона восстановить исходный треугольник *ABC*?

3) Пусть дан равносторонний треугольник $A_1B_1C_1$. Опишите все треугольники *ABC*, для которых треугольник $A_1B_1C_1$ является внешним (либо внутренним) треугольником Наполеона.

4) Найдите зависимости между элементами и размерами треугольников *ABC*, $A_1B_1C_1$ и $A_2B_2C_2$?

Задача 7. Раскраски.

Для всех пар натуральных чисел *m*, *n* таких, что $2 \leq m \leq 10$, $2 \leq n \leq 10$, найдите какое наименьшее количество клеток клетчатой доски $m \times n$ можно закрасить так, чтобы у любой незакрашенной клетки была ровно одна соседняя с ней закрашенная клетка. Две клетки называются соседними, если они имеют общую сторону.

Попробуйте сформулировать и исследовать аналогичные задачи в других случаях.

Например, с другим пониманием слова "соседний", с другим количеством закрашенных соседних клеток у каждой незакрашенной. Попробуйте рассмотреть пространственный аналог этой задачи.

Задача 8. Прямоугольники из спичек.

Из *2n(n+1)* спичек выложен квадрат *n* x *n*, содержащий n^2 единичных квадратов. Необходимо удалить некоторое количество спичек так, чтобы оставшиеся спички не образовывали ни одного квадрата (или в общем случае - ни одного прямоугольника).

Какое наименьшее количество спичек необходимо удалить, чтобы выполнилось это условие?

Попробуйте рассмотреть более общие аналоги этой задачи, например, когда в начале выложен прямоугольник *m* x *n*, а также пространственные случаи задачи.

Задача 9. Дни рождения Кащея Бессмертного.

Отпраздновав свою первую круглую дату — 10 лет, — Кащей Бессмертный решил считать свой n-й день рождения круглым, если в некоторой системе счисления по основанию *g*, $g \in N$, $7 < g < n$, он заканчивается на нуль.

1) Найдите вид всех круглых дней рождения Кащея Бессмертного.

2) Найдите вид всех *k*-круглых дней рождения, то есть таких дней, для которых найдется такое натуральное *g*, $7 < g < n$, что в системе счисления по основанию $g \in N$, номер такого дня рождения заканчивается на *k* нулей.

3) Будем называть *n*-й день рождения полукруглым, если найдется такое натуральное *g*, $7 < g < n$, что в системе счисления по основанию *g*, номер такого дня рождения заканчивается на [g/2] (здесь [ ] означает целую часть числа). Найдите вид всех полукруглых дней рождения Кощея Бессмертного.

4) Выясните в зависимости от *Q* ($Q \in N$), каких дней рождения, не превосходящих Q, больше — круглых или некруглых.

5) Будем называть *n*-й день рождения Кащея Бессмертного паракруглым, если он круглый в двух различных системах счисления. Попробуйте ответить на вопросы 1— 4 для паракруглых дней рождения.

Задача 10. Операции над парами множеств.

1) В упорядоченной паре множеств *(A,B)* разрешается заменить любое (одно) из множеств *A* или *B* множеством A*B, где * — одна из операций: ∪ (объединение множеств), ∩ (пересечение), \ (разность), Δ (симметрическая разность). Полученная пара опять преобразуется по указанному правилу и т.д. Можно ли за конечное число шагов поменять *A* и *B* местами, т.е. при помощи конечного числа указанных преобразований из пары *(A,B)* получить пару *(B,A)*? (На каждом шаге разрешается применять разные операции из числа указанных). ***Примечание.*** $A \Delta B = (A \cup B) \setminus (A \cap B)$.

2) Пусть ***P*** — множество всех пар, которые можно получить из пары *(A,B)*, при помощи конечного числа преобразований описанных в пункте 1). (В частности, это множество можно представить в виде ориентированного графа, вершинами которого являются описываемые пары, а ребрами — соответствующие преобразования).

а) Изучите свойства множества ***P*** (или соответствующего ориентированного графа) в зависимости от свойств исходных множеств А и В (число элементов в ***P***, разбиение его на замкнутые подмножества (циклы), подмножество пар, из которых можно получить любую другую пару, и проч.).

б) Изучите свойства описанных преобразований (не является ли множество операций, введенных в пункте 1) избыточным, как изменится множество ***P***, если некоторые из них отбросить, и др.).

3) Изучите эти (а может и другие) вопросы для множества упорядоченных пар, построенного с помощью описанных преобразований, исходя не из двух начальных множеств, а, например, из трех (т.е. *A, B, C*) и более.

Выставы

Калі мастак...

Выстава апошніх твораў Георгія Паплаўскага атрымалася, бадай, самай нечаканай за ўсё творчае жыццё народнага мастака Беларусі.

Калі мастак, і не проста мастак, а выдатны Майстар, чые палотны робяць гонар не аднаму тузіну музеяў у многіх краінах свету, вас запрашае на куфаль піва, наўрад ці ўстоіць перад гэтакай спакусай нават самы закончаны "цвярэзнік-язвеннік". Калі Ён просіць вас прымерыць "венецыянскую" маску ды паглядзець праз яе на тутэйшы свет, наўрад ці адмовіцца зрабіць гэта нават самы гарачы патрыёт Бацькаўшчыны. Калі Ён прапаноўвае вам сябе ў якасці целаахоўніка з вострава Балі, наўрад ці паспрабуе запярэчыць гэтаму нават самы непадступны "Ван-Дам-як-дам"...

Усё гэта дэманструе і дорыць аматарам мастацтва ў галерэі Міністэрства замежных спраў Георгій Паплаўскі — народны мастак Рэспублікі Беларусь, правадзейны член Нацыянальнай акадэміі навук, правадзейны член Расійскай акадэміі мастацтваў, лаўрэат міжнароднай прэміі імя Джавахарлала Неру, кавалер ордэна "Дружбы народов" — няхай ужо даруе мне чытач такі доўгі пералік ягоных рэгалій, але не мог я прапусціць аніводнага з гэтакіх высокіх і пачэсных званняў, як і не магу не сказаць адразу, што ўсе мае "калі" ва ўступным слове прадыктаваныя не чым іншым, як ягонымі творамі, прадстаўленымі на выставе: "Запрашэнне на куфаль піва", "Венецыянскія маскі", "Целаахоўнік з вострава Балі"... І, вядома ж, не толькі гэтымі.

А мастацтва, як ні круці, — рэч усё ж вельмі суб'ектыўная. І таму хай ад сусветна вядомага імя Георгія Паплаўскага ніколі ўжо не адняць такія яго выпрабаваныя і часам, і прасторай творчыя "візітоўкі", як "Індыйскі дзённік" ці "Браслаўскі альбом", і няхай не для аднаго пакалення беларусаў ён застанецца перш за ўсё графікам-афармляльнікам твораў Купалы, Коласа, Куляшова, Быкава, Мележа, Адамовіча, Шэкспіра, Пятраркі і многіх школьных падручнікаў, — я, пэўна, заўсёды ўжо буду меркаваць пра Паплаўскага менавіта па гэтай ягонай выставе. Дэкаратыўнай. Камернай. Рарытэтнай...

"Я склаў гэтую калекцыю пераважна не з сацыяльных твораў. Хаця 50 гадоў да гэтага я працаваў як грамадзянін. Нам вельмі доўга гаварылі, што трэба працаваць для народа, а той народ неяк і не надта хваляваўся, гледзячы на нашы сацыяльныя палотны. Камерныя ж работы... Яны, можа быць, нават і больш патрэбныя... Хоць сабе для інтэр'ера...", — сказаў Георгій Паплаўскі на прэзентацыі.

Ну, скажам, з "інтэр'ерам" вы, Георгій Георгіевіч, усё ж загнулі, хоць і не адмовіш: інтэр'ер у холе Міністэрства замежных спраў, пакуль будуць вісець там вашыя работы, сапраўды будзе шыкоўным! А ў мяне для вас з гэтакай нагоды ёсць словы рускага "срэбнага" паэта Сяргея Гарадзецкага:

Назвать, узнать,
сорвать покровы
И праздных тайн
и ветхой мглы.
Вот первый подвиг.
Подвиг новый —
Живой земле
пропеть хвалы.

Дык вось, дзякуй Вам, Георгій Георгіевіч, за два подзвігі, што Вы здзейснілі ў беларускім мастацтве!

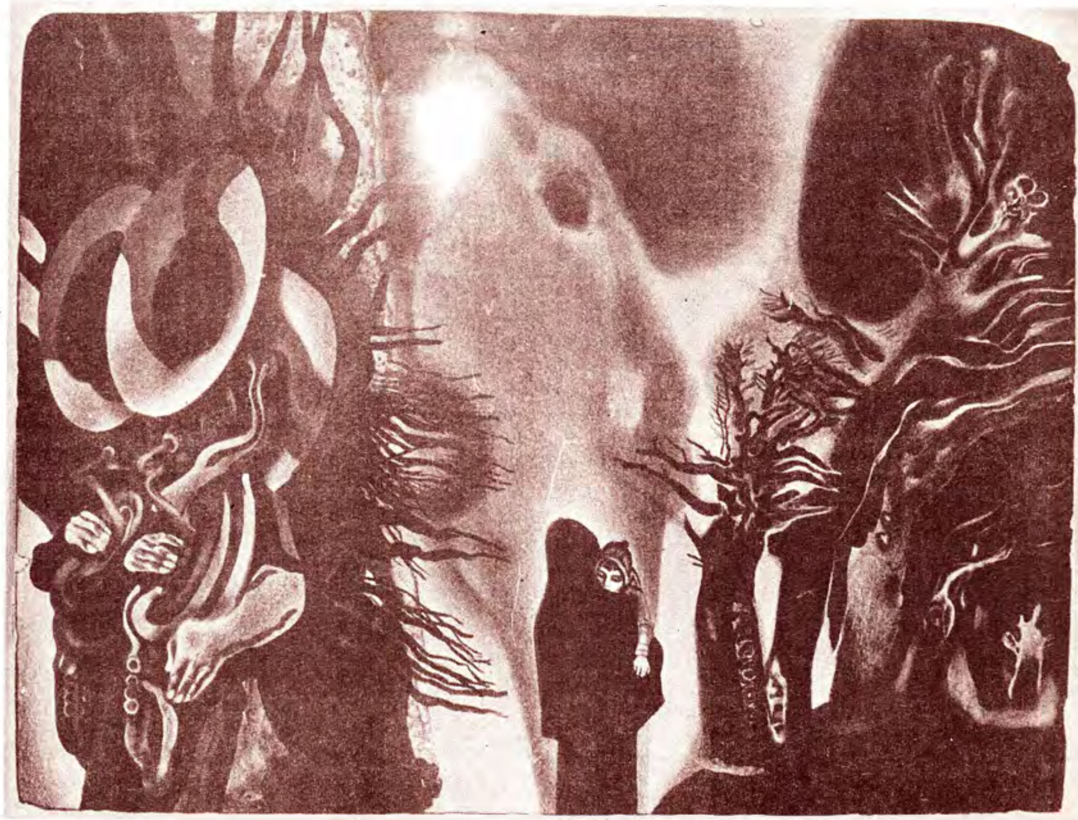
А мне застаецца толькі дадаць: цяперашняя экспазіцыя палотнаў Паплаўскага — двойчы юбілейная, паколькі адбываецца ў юбілейны для мастака год (сёлета Георгію Георгіевічу споўнілася 70), і адначасова з'яўляецца дзесятай па ліку выставай прац лепшых беларускіх майстроў пэндзля ў сценах знешнепалітычнага ведамства.

Мікола ЧЭМЕР.

НА ЗДЫМКАХ: Георгій Паплаўскі; унучка Г.Паплаўскага Ганна ля карціны "Ганна"; "Венецыянскія маскі"; з чарнобыльскай серыі.

Фота Наталлі АБЛАЖЭЙ, БЕЛТА.

"Фатограф — перш за ўсё сведка эпохі..."

У доме Беларускага таварыства дружбы і культурных сувязяў з замежнымі краінамі прайшла фотавыстава "Невер — зямля неверцаў", прысвечаная аднаму з самых прыгожых гарадоў Францыі. Яе прадстаўляла фотамастачка Манік Тур'е-Прэмеры — дачка вядомага П'ера Прэмеры, які пачаў сваю прафесійную кар'еру фатографа яшчэ на пачатку мінулага стагоддзя. Наш карэспандэнт сустрэўся з Манік Тур'е-Прэмеры і задаў ёй некалькі пытанняў.

— Мадам Манік, дынастыя прафесіяналаў заўсёды захапляе сваёй адданасцю абранай справе. Як сталася, што вы прадоўжылі захапленне бацькі і зрабілі яго сваёй прафесіяй?

— Магазін на вуліцы Лафает, 32, дзе я жыла, служыў маёй сям'і адначасова і домам, і месцам працы. З ранняга дзяцінства я глядзела, як здымае мой бацька. Падчас першай сусветнай вайны ён ужо валодаў фотамайстэрняй. Па расказах бацькі, кліентамі былі англічане і амерыканцы, якія неаднаразова прапаноўвалі яму перабрацца працаваць у Новы Свет, дзе яго маглі ацаніць па заслугах. Аднак П'ер Прэмеры вельмі любіў Францыю і да канца жыцця так і не пакінуў Невер. Ён не ўмеў рабіць камерцыйныя здымкі, яго работы перадавалі людзям любоў да роднай зямлі, прыроды, навакольнага свету ды і самой фатаграфіі. Не дзіўна, што я пайшла па яго слядах...

— А як адбылося ваша далучэнне да фотасправы?

— Калі мне споўнілася шэсць гадоў, бацька падарыў мне маленькі фотаапарат. Я тады спрабавала рабіць фатаграфіі самастойна, але ў мяне мала што атрымлівалася. Пазней зразумела — калі буду толькі глядзець, як здымае бацька, гэтага будзе недастаткова. Потым мінула яшчэ доўгіх дзесяць гадоў, перш чым я вырашыла, што гэтая справа стане маёй будучай прафесіяй. У 16 гадоў бацька ўзяў мяне ў вучаніцы, і я тры гады вывучала, як правільна праяўляць плёнку і пячатаць фатаграфіі, выбіраць месца для здымак, каб зняць добры пейзаж або зрабіць удалы партрэт, і многае іншае. Гэта цэлая навука...

— Наколькі я ведаю, ваша другое захапленне — маляванне. У вас ніколі не ўзнікала жаданне змяніць прафесію фатографа на іншую, напрыклад, мастака?

— Я зрабіла некалькі спроб намаляваць паўнацэнныя карціны, але гэта было не пробай пэндзля, а, хутчэй, дадаткам да маёй прафесіі фатографа. Бо для таго, каб быць добрым мастаком, трэба цудоўна ведаць чалавечы твар, мускулы, цела. Неабходна ўмець перадаваць выраз твару, вачэй... Менавіта дзеля гэтага я і займалася малюнкам.

— Лічыцца, што сучасная відэаздымка лепш перадае жыццё. Як прафесіянал вы можаце абвергнуць гэта? Якія адчуванні ўзнікаюць у вас, калі вы глядзіце на фатаграфію?

— Фатаграфія — гэта перш за ўсё магчымасць адлюстраваць імгненне, пакінуць яго назаўсёды ў памяці чалавека. Калі мы ў чарговы раз глядзім на стары фотаздымак, мы як бы нанава перажываем тыя моманты, адкрываем нешта новае, асаблівае, тое, што зраднілася з нашымі думкамі і пачуццямі.

— Як вы ставіцеся да каляровай фатаграфіі, бо вы некалі здымалі толькі на чорна-белую плёнку?

— Ёсць сюжэты, якія лепш рабіць або ў колеры, або ў чорна-белым варыянце, у залежнасці ад таго, што ты хочаш сказаць. Звычайна колер нам прыносіць столькі пачуццяў, колькі хочацца выказаць словам, і здымак можа ўжо з-за няправільнага колеру атрымацца няўдалым. Калі гаварыць пра любімыя колеры, то мне больш падабаюцца цёплыя, пастэльныя, колеры світання і захаду сонца.

Сапраўды, калісьці я рабіла здымкі толькі ў чорна-белым выкананні. Але новыя тэхналогіі прымяняюцца толькі ў колеры, з'явілася лічбавае пячатанне, і я іду ў нагу з часам. Акрамя таго, зрабіць чорна-белую фатаграфію такой якасці, як было ў сярэдзіне 50-60 гадоў, вельмі складана: яна атрымліваецца або вельмі дарагой па сабекошце, або недастаткова добрай. Лепш ужо рабіць каляровыя.

— Ці былі ў вас сітуацыі, калі вы шкадавалі, што не ўзялі з сабой фотаапарат?

— Вядома, такія моманты былі. І фатаграфіі, якія я ўжо амаль бачыла на паперы, але так і не зрабіла, прыгажэйшыя за тыя, якія ўжо ёсць. Мы вельмі часта сустракаем цікавы твар, яркі блік на вадзе або іншыя рамантычныя рэчы... Дзіўна, але яны застаюцца за кадрам.

— Звычайна фатограф здымае з захапленнем тое, што бачыць упершыню, напрыклад, замежнае жыццё. Дарэчы, вам даводзілася здымаць у іншых гарадах?

— Я наведала шмат краін: Канаду, ЗША, Грэцыю, Егіпет, Алжыр, Швейцарыю, Германію — і кожны раз знаходзіла краявіды, якія найбольш адпавядалі майму ўнутранаму стану душы. Вакол столькі цікавых прадметаў і з'яў, што іх нельга не заўважыць.

— Паўстагоддзя прафесійнай кар'еры фатографа наклала пэўны адбітак на ваша светаўспрыманне. А за апошнія дзесяць гадоў, так званы час перамен, у вашай свядомасці штосьці змянілася?

— Безумоўна, маё светаадчуванне змянілася, і цяпер я здымаю не так, як дзесяць гадоў назад. Часам мне даводзіцца фатаграфаваць тое, што нават балюча бачыць. Але фатограф — перш за ўсё сведка сваёй эпохі, я проста абавязана гэта рабіць.

— Гэтаму навучыў вас бацька?

— Не, гэта абавязак кожнага, хто бярэ фотаапарат не дзеля забавы...

— А ці было што-небудзь у вашай вучнёўскай практыцы пяцьдзесят гадоў таму, што вы запомнілі на ўсё жыццё?

— Самае галоўнае правіла, якому навучыў бацька — паважаць людзей і тое, што ты здымаеш. Нельга рабіць гэта з камерцыйнага разліку, каб атрымаць прыбытак. Трэба быць адкрытым і абавязкова працаваць сумленна.

— Гэтаму вы, працягваючы дынастыю фотамайстроў, вучыце сваіх дзяцей і ўнукаў?

— Мае сыны навучыліся многаму, нават працавалі ў фоталабараторыі, але фатаграфія для іх засталася ўсяго толькі захапленнем. Затое ёсць унук, які ў два гады ўзяў фотаапарат, націснуў на кнопку і зрабіў цудоўны здымак. Пакуль яму цяжка трымаць фотаапарат, але, магчыма, ён яшчэ здзівіць свет сваёй творчасцю...

Гутарыў Ігар КАНДРАЛЬ.

P.S. Аўтар выказвае ўдзячнасць студэнтцы Беларускага дзяржаўнага эканамічнага універсітэта Таццяне Маскалёвай за дапамогу ў падрыхтоўцы гэтага матэрыялу.

Помнік кампазітару

Аўтару гэтага паланеза "Развітанне з Радзімай" — Міхалу Агінскаму — 1 верасня ў Маладзечне адкрыты першы ў свеце помнік.

Цікавасць да лёсу і творчасці выдатнага кампазітара і чалавека то памяншаецца, то павялічваецца з новай сілай. І невыпадкова. Ён быў не толькі слынным кампазітарам, але і дзяржаўным дзеячам Рэчы Паспалітай, у 1810 годзе атрымаў званне сенатара.

Помнік Міхалу Агінскаму адкрыты ва ўрачыстай абстаноўцы перад будынкам Маладзечанскага музычнага вучылішча. Выкананая ў бронзе фігура Міхала Агінскага (вышыня — каля 4 метраў) работы беларускага скульптара Валерыя Янушкевіча паўстала перад гледачамі. Пасля цырымоніі адкрыцця адбыўся святочны канцэрт народнага сімфанічнага аркестра вучылішча "Шляхамі Агінскага".

"Краявід" прадстаўляе

У мінскім Палацы дзяцей і моладзі праходзіць IX гарадская выстава мастацкай фатаграфіі.

Дзесяцігадоваму юбілею фотастудыі "Краявід" і 15-годдзю аддзела выяўленчага мастацтва і дэкаратыўна-прыкладной творчасці мінскага Палаца дзяцей і моладзі прысвечана гэтая экспазіцыя. Тут прадстаўлены больш за 50 лепшых фатаграфій гуртkоўцаў і вучняў раённых цэнтраў пазашкольнай работы Мінска.

У выставачнай зале можна азнаёміцца не толькі з традыцыйнымі партрэтамі, архітэктурнымі аб'ектамі, але і ўбачыць дынамічныя рэпартажныя здымкі, незвычайны ракурс "карцінак" бытавога жанру.

Па выніках агляду аўтары трох лепшых работ будуць адзначаны прызамі.

Пётр ШУБЯНОК.

Музеі

На вуліцы Садовай, поруч са школаю

Скарбонку набыткаў айчыннай культуры, адукацыі, вывучэння і асэнсавання гістарычнай спадчыны краіны, як вядома, множаць невялікія гарады, селішчы краіны. Дастаткова ўзгадаць Шчорсы, Нясвіж, Мір. Цяпер сярод іх можна смела назваць і Старыя Дарогі — адзін з райцэнтраў Міншчыны.

Старадарожчына здаўна лічыцца лясным (дакладней, грыбным) і хлебным краем. Яе жыхары працавітыя і таленавітыя людзі. Шмат з іх плённа шчыруе дзеля росквіту культуры і адукацыі. Спашлюся на прыклад Анатоля Яфімавіча Белага.

Вунь з якой пары ён жыве ў сталіцы, рупным выкладаннем у БДУ здабыў сабе права на заслужаны адпачынак. Як кажуць, спажывай плён працы рук сваіх і галавы.

Ды гэта не ў характары Анатоля Яфімавіча. Ураджэнец Старых Дарог, шчыры прыхільнік іх і патрыёт, на сядзібе сваіх бацькоў, якая дасталася яму ў спадчыну, вырашыў стварыць мастацкі музей.

Зусім у кароткі час на вуліцы з такой мілагучнаю і паэтычнаю назваю — Садовая — адзін за другім паўсталі тры цагляныя будынкі. Фасад першага з іх упрыгожыўся разьбянаю шыльдаю "Мастацкі музей. Фонд Анатоля Белага".

Па словах Анатоля Яфімавіча, гэта ні многа ні мала, 500 квадратных метраў экспазіцыйнай плошчы. Пад музей ён згодны ахвяраваць нават частку жылога бацькоўскага дома.

І што дэманструецца ў музеі?

Заўзяты прыхільнік выяўленчага мастацтва, калекцыянер здолеў сабраць вялікую колькасць твораў — жывапісных работ, скульптур, тыя ж медалі (такой колькасцю іх не можа пахваліцца ніводны дзяржаўны музей).

Адметнасць збору ў тым, што ён тэматычна аб'яднаны, так бы мовіць, нацыянальным каларытам — прысвечаны гісторыі Беларусі, знакамітым яе дзеячам ад палітыкі, навукі, культуры. Шмат на якіх палотнах адлюстравана прырода краю.

Злачынна, лічыць Анатоль Яфімавіч, сабраныя творы мастацтва за шмат гадоў не прапанаваць увазе людзей, асабліва вучнёўскай моладзі.

Найперш такой думкай кіраваўся ў сваіх планах Анатоль Яфімавіч. Такім чынам, мяркую, у Старых Дарогах паўстаў музей чыста нацыянальнай накіраванасці, аналагаў якому няма ў краіне. А ўвогуле Анатоль Яфімавіч схільны лічыць правамерным і зразумелым, калі калекцыянер твораў мастацтва мае магчымасць дэманстраваць свае набыткі людзям. Думаецца, яго практыка стварэння музея найлепшым чынам паслужыць прыкладам для іншых збіральнікаў.

Прашу яго назваць лічбу экспануемых твораў.

— Пакуль, — адказаў Анатоль Яфімавіч, — экспазіцыя налічвае каля 1200 твораў жывапісу, скульптуры, медальернага мастацтва.

— А ці будзе экспазіцыя абнаўляцца?

— Вядома. Не дзеля пахвальбы скажу, што запаснік утрымлівае каля трох тысяч твораў, якія абавязкова будуць прапанаваны ўвазе наведвальнікаў.

Лічу вельмі сімвалічным тое, што "Мастацкі музей. Фонд Анатоля Белага" месціцца па-суседску, поруч з сярэдняй школай № 1 райцэнтра. Цікава, як гэта расцэньвае кіраўніцтва школы, у прыватнасці яе дырэктар Валерый Сакаў?

З размовы з Валерыем Адамавічам вынікала, што ён прыязна адносіцца да такога суседства. На яго думку, наведванне музея вучнямі пры праходжанні імі адпаведных тэм па беларускай літаратуры, гісторыі Беларусі дасць ім магчымасць выйсці, скажам, за межы падручніка, прычасціцца гаючаю прыгажосцю мастацкага твора, значна пашырыць свой пазнавальны кругагляд.

Лагічным будзе пытанне: творы якіх мастакоў знайшлі прыстанішча ў "Мастацкім музеі" ў Старых Дарогах?

У заснавальніка гэтай установы адразу загаварыў мастацтвазнаўца, дасведчаны ў тонкасцях работ айчынных жывапісцаў і скульптараў.

У першую чаргу гучаць прозвішчы мастакоў Леаніда Шчамялёва, Уладзіміра Басальгі, Яўгена Ціхановіча, Аляксея Пятрухны...

Ці папаўняюцца экспазіцыі ў музеі?

Так. Прычым няспынна. Зусім нядаўна ва ўтульным дворыку ля ўваходу ў музей быў устаноўлен бюст вядомага паэта Бацькаўшчыны Максіма Багдановіча, работы скульптара Сяргея Вакара. Бюст уяўляе сабою фрагмент помніка паэту ў сталіцы насупраць Тэатра оперы і балета.

...Штораніцы паэт вітае дзяўчынак і хлопчыкаў — старадарожскіх вучняў, якія кіруюць вуліцай Садовай да школы.

Ці не адмыслова гэта?

Уладзімір НОВІК.

Галоўны рэдактар Аляксандр Гайдук

ЗАСНАВАЛЬНІК — МІНІСТЭРСТВА АДУКАЦЫІ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

Рэгістрацыйны нумар 197.

НАШ АДРАС:
220034, МІНСК, ВУЛІЦА ЗАХАРАВА, 42.
Тэлефоны: прыёмнай рэдакцыі — 36-91-42; намеснікаў галоўнага рэдактара — 36-40-63; бухгалтэрыі — 36-53-22; рэкламы — 36-40-63; аддзелаў: школ — 36-43-62; праблем выхавання, навукі — 36-43-71, 36-90-63; інфармацыі — 36-41-55; ВНУ і тэхнікумаў — 36-44-25; прафтэхадукацыі, пісьмаў і сацыяльных праблем — 36-44-25; культуры — 36-41-55.

Аўтары допісаў у рэдакцыю паведамляюць сваё прозвішча, поўнасцю імя і імя па бацьку, пашпартныя звесткі (нумар пашпарта, дату выдачы, кім выдадзены пашпарт), асноўнае месца работы, зваротны адрас, нясуць адказнасць за дакладнасць фактаў і іншай інфармацыі.

Пісьмы, рукапісы, фотаздымкі і малюнкі не рэцэнзуюцца і не вяртаюцца.

Аб'явы могуць друкавацца не толькі на дзяржаўнай, але і на замежных мовах.

Меркаванне аўтараў публікацый не абавязкова адлюстроўвае пункт гледжання рэдакцыі.

Адказны дзяжурны Святлана БЕНЬ.

Рэспубліканскае унітарнае прадпрыемства друкарня выдавецтва "Беларускі Дом друку", 220041, Мінск, праспект Ф.Скарыны, 79.
Аб'ём — два друкаваныя аркушы. Спосаб друку — афсетны. Фармат А2. Індэкс 63867.
М 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 Замова №5579
П 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
Падпісана да друку 19.9.2001 г. у 18.10
Наклад 30.000 паасобнікаў.